

Value of Poetic Novel from the Lanxang Period

Bounthavy KOMPHAPHANH

¹Lao Language and Culture Department, Faculty of Letters, National University of Laos

Abstract

¹Correspondence:

Bounthavy KOMPHAPHANH
Lao Language and Culture
Department, Faculty of Letters,
National University of Laos,
E-mail: vykpp116@gmail.com,
Tel: 020 58596722

Article Info:

Submitted: October 26, 2026

Revised: October 27, 2026

Accepted: October 28, 2026

This academic article is a part of a doctoral research project, with the objective of analyzing the values of poetic novels from the Lane Xang period. This study is qualitative research utilizing documentary research methods and a character analysis framework, focusing specifically on 5 poetic novel texts: Karaket, Chanthakhat, Champasiton, Sangsinhxay, and Nang Taeng-on.

The findings reveal that: The poetic novels of the Lane Xang period hold five aspects of value for Lao society : value regarding Buddhism, value regarding painting, value regarding sculpture, value regarding rituals, and value regarding reflective content.

In conclusion : poetic novels originated during the Lane Xang kingdom and continues to play a role and hold value for Lao society across other artistic branches, including traditions, customs, and Buddhism.

Keywords : Value, Poetic Novel, Lane Xang, Society.

1. ພາກສະເໜີ

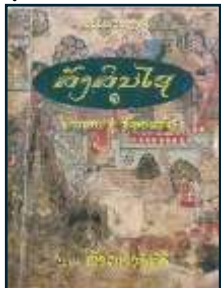
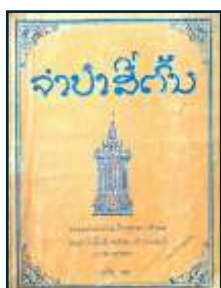
ວັນນະຄະດີ ແມ່ນວັດທະນະທຳສ່ວນໜຶ່ງທີ່ສຳຄັນຂອງຊາດ, ແມ່ນຊີວິດ ແລະ ປຶ້ມຕຳລາຮຽນແຫ່ງຊີວິດ ເພາະແມ່ນທຶນຮອນແຫ່ງຄວາມຮູ້, ປະສົບການຂອງຊີວິດໄດ້ສະສົມ ແລະ ສືບທອດກັນມາເປັນເວລາຫຼາຍເຊັ່ນຄົນ ວັນນະ ຄະດີຈຶ່ງເປັນວິທະຍາສາດຂະແໜງໜຶ່ງທີ່ຄົ້ນຄວ້າການເຄື່ອນໄຫວ, ການດຳລົງຊີວິດຂອງຄົນໃນສັງຄົມດ້ວຍຮູບການປະ ດິດແຕ່ງໂດຍມີເປົ້າໝາຍສ້າງແສງຕົ້ນຕໍແມ່ນຄົນ ເພາະຄົນແມ່ນຈຸດສູນກາງຂອງການພົວພັນລະ ຫວ່າງຄົນກັບຄົນ, ຄົນກັບສັງຄົມ ແລະ ຄົນກັບທຳມະຊາດ (Thongmexay & Phameuang, 2002:9). ວັນນະຄະດີຂຽນສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງກຳເນີດຂຶ້ນ ໃນເງື່ອນໄຂແຫ່ງຄວາມຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງດ້ານການປົກຄອງ ອັນເນື່ອງມາຈາກການທ້ອນໂຮມລາວຂອງພະຍາຝັ່ງມະຫາລາດ. ເນື່ອງຈາກການທ້ອນໂຮມອານາຈັກລ້ານຊ້າງ ໃນສະໄໝພະ ຍາຝັ່ງມະນັ້ນ ຖືວ່າເປັນເຫດການປະຫວັດສາດທີ່ສຳຄັນທີ່ສຸດເຫດການໜຶ່ງໃນປະຫວັດສາດລາວ ເປັນບາດລ້ຽວໃຫຍ່ຂອງຊາດ, ມີການລວມຕົວກັນ ຈາກນະຄອນລັດ ແລະ ອານາຈັກເອກະເທດກະແຈກກະຈາຍເຂົ້າເປັນອານາຈັກລ້ານຊ້າງເອກະພາບກວ້າງໃຫຍ່ໄຜສານ ເຮັດໃຫ້ຊາດລາວໄດ້ກາຍເປັນລັດຊາດນັບແຕ່ນັ້ນມາ (Yang, 2024:205) ວັນ ນະຄະດີລ້ານຊ້າງແມ່ນພາກສ່ວນໜຶ່ງຂອງວັນນະຄະດີລາວ ກຳເນີດຂຶ້ນໃນລະຫວ່າງສະຕະວັດທີ XIV ຫາສະຕະວັດທີ XIX. (Vongdala et al.,2009 :331). ການກຳເນີດ ແລະ ຂະຫຍາຍຕົວຂອງວັນນະຄະດີຂຽນສະໄໝນັ້ນ ແມ່ນຖືເອົາວັດເປັນສູນກາງຮຽນຮູ້ຂອງຜູ້ຄົນໃນສັງຄົມ (Bounyavong, 2022:224). ໂດຍອີງຕາມຫົວເລື່ອງ ແລະ ເນື້ອໃນ ຈຶ່ງຈັດແບ່ງວັນນະຄະດີຂຽນສະໄໝອານາຈັກລາວລ້ານຊ້າງອອກເປັນ 4 ປະເພດໃຫຍ່ຄື: ວັນນະຄະດີປະ ຫວັດສາດ, ວັນນະຄະດີຄຳສອນ, ວັນນະຄະດີສາສະໜາ ແລະ ວັນນະຄະດີກະວີນິຍາຍ (Sibounheuang et al., 2015:5); ຄຳວ່າ ກະວີນິຍາຍ ແມ່ນຄຳປະສົມທີ່ໄດ້ມາຈາກຄຳວ່າ ກະວີໝາຍເຖິງບົດແຕ່ງປະເພດຄຳຮ້ອຍກອງ ທີ່ມີຫຼັກການສຳຜັດຕາມແບບປະເພດຂອງກອນ ແລະ ນິຍາຍ ໝາຍເຖິງນິທານຍາວ ຫຼື ເລື່ອງທີ່ເລົ່າ

ສືບກັນມາ. ດັ່ງນັ້ນ, ກະວີນິຍາຍ ຈຶ່ງໝາຍເຖິງບົດວັນນະຄະດີ ທີ່ແຕ່ງເປັນຄຳຮ້ອຍກອງແບບເລົ່າເລື່ອງທີ່ປະກອບດ້ວຍຕົວລະ ຄອນ, ເຫດການ, ສາກ, ແກ່ນເລື່ອງ, ໂຄງເລື່ອງ ແລະ ຂໍ້ຂັດແຍ່ງ; ຕົວລະຄອນແມ່ນບຸກຄົນ, ສັດ ຫຼື ສິ່ງຕ່າງໆທີ່ຜູ້ແຕ່ງສ້າງຂຶ້ນເພື່ອດຳເນີນຕາມເຈຕະນາຂອງຕົນ ຊຶ່ງມີບົດບາດເຄື່ອນໄຫວຢູ່ໃນເລື່ອງແຕ່ຕົ້ນຈົນຈົບດ້ວຍສິລະປະ ການນຳສະເໜີຂອງຜູ້ແຕ່ງ ອາດມີທັງນຳສະເໜີໂດຍກົງ ແລະ ທາງອ້ອມ ແຕ່ເຖິງວ່າຕົວລະຄອນຈະເປັນຫຍັງກໍຕາມກໍລ້ວນແຕ່ມີພຶດຕິກຳ ແລະ ສ່ອງແສງຊີວິດຂອງມະນຸດ; ຕົວລະຄອນເອກໝາຍເຖິງຜູ້ມີບົດບາດຄວາມສຳຄັນໃນເລື່ອງ ທີ່ພົວພັນເຖິງສາກ, ແກ່ນເລື່ອງ ແລະ ໂຄງເລື່ອງແຕ່ຕົ້ນຈົນຈົບ. ໃນໄລຍະຜ່ານມາການສຶກສາ ກະວີນິຍາຍ ຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຮັບການເອົາໃຈໃສ່ເທົ່າທີ່ຄວນ ສາເຫດອາດເພາະການສຶກສາ ວັນນະຄະດີສ່ວນຫຼາຍມຸ່ງໄປສູ່ການຮັບໃຊ້ແນວທາງນະໂຍບາຍຂອງຝັກ ແລະ ລັດຖະບານ. ສະນັ້ນ, ຫົວຂໍ້ທີ່ນຳໄປສຶກສາຈຶ່ງເປັນວັນນະຄະດີປັດຈຸບັນຫຼາຍກວ່າ ແລະ ສາເຫດອື່ນໆເຊັ່ນ: ວັນນະຄະດີລ້ານຊ້າງ ສ່ວນຫຼາຍເປັນເລື່ອງຍາວ ແລະ ໃຊ້ພາສາບູຮານຫຼາຍເຮັດໃຫ້ການເຂົ້າເຖິງເນື້ອໃນຍາກ ຈຶ່ງບໍ່ຄ່ອຍມີຄົນສຶກສາ ແລະ ຈາກການຕີລາຄາຜົນການສາສິກວັນນະຄະດີລ້ານຊ້າງ ສ່ວນຫຼາຍມຸ່ງໃສ່ສຶກສາສະເພາະວັນ ນະຄະດີທີ່ເດັ່ນສະເພາະເລື່ອງໃດໜຶ່ງ. ຈາກການສັງເກດເຫັນວ່າ ໃນໄລຍະຜ່ານມາໄດ້ມີນັກສຶກສາຈຳນວນຫຼາຍ ນຳວັນນະຄະດີລ້ານຊ້າງໄປ ສຶກສາ ແຕ່ທັງໝົດນັ້ນ ສ່ວນຫຼາຍສຶກສາສະເພາະຄຸນຄ່າທີ່ມີຢູ່ ໃນຕົວບົດ ຫຼື ຄຸນຄ່າດ້ານເນື້ອໃນສ່ອງແສງເຊັ່ນ: Paphaphan (2004:126) ໄດ້ຊີ້ໃຫ້ເຫັນຄຸນຄ່າຂອງວັນນະຄະດີໄວ້ວ່າ ຄຸນຄ່າຂອງວັນນະ ຄະດີຍັງບໍ່ນ້ອມ 3 ບັນຫາ ທີ່ຜູ້ໃຫ້ຜູ້ເສບ ວັນນະຄະດີໄດ້ຮູ້ເຫັນ ແລະ ຮັບສິ່ງບັນຈຸ ຫຼື ອິດທິລິດຂອງໜັງສືວັນນະຄະດີປະເພດຕ່າງໆໄດ້ແກ່ຄຸນ ຄ່າດ້ານສິລະປະ, ຄຸນຄ່າດ້ານເນື້ອໃນ ຫຼື ອັດຕະລິດ ແລະ ຄຸນຄ່າດ້ານບົດຮຽນຊີວິດ ຫຼືຈົນຍາທຳ ທີ່ຖືກບັນຈຸໄວ້ໃນວັນນະຄະດີເລື່ອງຕ່າງໆ. ຢ່າງໃດກໍຕາມ, (Thongmexay & Phameuang., 2002:74). ພົບວ່າ ບົດວັນນະຄະດີທີ່ມີຄຸນ ຄ່າສູງແມ່ນບົດວັນນະຄະດີທີ່ມີເນື້ອໃນກ້າວໜ້າ ແລະ ສາມາດປະຕິບັດພາລະ

ບົດບາດຂອງວັນນະຄະດີຕໍ່ສັງຄົມໄດ້ດີທີ່ສຸດ ເປັນຕົ້ນແມ່ນພາລະ ບົດບາດຮັບຮູ້, ພາລະບົດບາດສຶກສາອົບຮົມ, ພາລະບົດບາດສະຫງວນ ຄວາມງາມ ແລະ ພາລະບົດບາດແລກປ່ຽນຄືຄໍາ ແລະ ໄມ້ຫຼາວັດແທກ ສູງສຸດເພື່ອຕີລາຄາຄຸນຄ່າຂອງບົດປະພັນວັນນະຄະດີ ແມ່ນການພົວພັນ ລະຫວ່າງບົດປະພັນນັ້ນກັບຊີວິດຕົວຈິງ ນອກຈາກນັ້ນ, (Malavong, 2023:281). ຍັງໄດ້ຊີ້ໃຫ້ເຫັນ ຮູບການປະດິດແຕ່ງຂອງວັນນະຄະດີ ລ້ານຊ້າງໄວ້ 9 ລັກສະນະຄື: ບົດນະມັດສະການ ຫຼືໄຫວ້ຄູ, ບົດຊົມທຳ ມະຊາດ, ບົດສຳນວນໂວຫານ, ບົດສະແດງສາກຮັກ, ອຸດົມຄະຕິຂອງ ຕົວລະ ຄອນເອກ, ຄວາມມ່ວນຊື່ນ, ຄະຕິປັດຊະຍາລາວບູຮານ, ການດຳເນີນເລື່ອງດຽວກັນ ແລະ ພາສາກະວີສູນທະລີເປັນເລີດ ບົດກະວີ ທີ່ດີນັ້ນ ຕ້ອງເປັນບົດທີ່ອຸດົມດ້ວຍຄຸນຄ່າ, ເປັນສົມບັດຂອງສ່ວນລວມ ແລະ ເປັນຊັບສິນທາງປັນຍາຂອງມວນມະນຸດ (Pheuphom et al., 2024:146). ຈາກທັງໝົດນັ້ນເຫັນວ່າແມ່ນການສຶກສາຄຸນຄ່າຂອງ ວັນນະ ຄະດີໂດຍລວມ ຊຶ່ງບໍ່ໄດ້ເຈາະຈົງໃສ່ປະ ເພດກະວີນິຍາຍ ຜູ້ສຶກ ສາຈຶ່ງເຫັນວ່ານີ້ຄືຊ່ອງວາງທາງວິຊາການທີ່ສຳຄັນ ໃນການຄົ້ນຄວ້າ ທີ່ ຈະສາມາດເຈາະເລິກ ເຖິງລັກສະນະເດັ່ນຂອງຕົວລະຄອນເອກໃນ ກະວີ ນິຍາຍໂດຍສະເພາະການນຳໃຊ້ແນວຄິດທົດສະດີກ່ຽວກັບ ຄຸນຄ່າຂອງ ວັນນະຄະດີຂອງ Paphaphan (2004:126). ດັ່ງນັ້ນ, ຈຶ່ງມີຈຸດປະສົງ ເພື່ອວິເຄາະຄຸນຄ່າ ກະວີນິ ຍາຍໃນສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງ ມີບົດບາດ ແລະ ຄຸນຄ່າຕໍ່ສັງຄົມລາວໃນດ້ານສິລະປະຂະແໜງອື່ນໆ ລວມເຖິງແນວ ຄິດຈິດໃຈ ແລະ ຮີດຄອງປະເພນີອີກດ້ວຍ.

2. ອຸປະກອນ ແລະ ວິທີການ

ຮູບ 1: ປຶ້ມວັນນະຄະດີປະເພດກະວີນິຍາຍ

ໂດຍອີງໃສ່ຂໍ້ມູນຈາກກະວີນິຍາຍທັງ 5 ເລື່ອງໄດ້ນຳມາວິເຄາະ ຄຸນຄ່າທີ່ມີຕໍ່ສັງຄົມລາວ 5 ດ້ານຄື: ຄຸນຄ່າດ້ານພຸດທະສາສະໜາ, ຄຸນຄ່າດ້ານຈິດຕະກຳ, ຄຸນຄ່າດ້ານປະຕິມາກຳ, ຄຸນຄ່າດ້ານພິທີກຳ ແລະ ຄຸນຄ່າດ້ານເນື້ອໃນສອງແສງ.

1.3 ເຄື່ອງມືທີ່ໃຊ້ໃນການເກັບກຳຂໍ້ມູນ

ເຄື່ອງມືທີ່ໃຊ້ໃນການເກັບກຳຂໍ້ມູນໃນຄັ້ງນີ້ ແມ່ນໃຊ້ແບບ ສຳພາດ ເພື່ອສຳພາດກຸ່ມເປົ້າໝາຍ ຜູ້ທີ່ມີຄວາມຮູ້ ແລະ ຊ່ຽວຊານດ້ານ ວັນນະຄະດີນະວະນິຍາຍ ໂດຍການອອກແບບສຳພາດຕາມເນື້ອໃນ ຈຸດປະສົງຂອງການຄົ້ນຄວ້າ ເຊິ່ງໄດ້ມີການລວບລວມເອົາບັນດາຂໍ້ມູນ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ມາປຶກສາຫາຫຼືພາຍໃນກຸ່ມນັກຄົ້ນຄວ້າ ແລ້ວສ້າງເປັນ ແບບສຳພາດ ເຊິ່ງຄຳຖາມສຳພາດທັງໝົດມີ 7 ຄຳຖາມຫຼັກ ທີ່ ກ່ຽວຂ້ອງກັບຈຸດປະສົງຂອງການຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ພາຍຫຼັງສ້າງແບບ ສຳພາດສຳເລັດແລ້ວ ໄດ້ນຳແບບສຳພາດໄປຜ່ານຜູ້ຊ່ຽວຊານດ້ານ ວັນນະຄະດີ ເພື່ອກວດຄວາມສອດຄ່ອງຂອງຈຸດປະສົງການຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ເຫັນວ່າຄຳສະເລ່ຍຂອງ IOC ແຕ່ລະຄຳຖາມສຳພາດຢູ່ໃນ ລະຫວ່າງ 0.66-1.

2.1 ຮູບແບບການຄົ້ນຄວ້າ

ການຄົ້ນຄວ້າແມ່ນການຄົ້ນຄວ້າແບບຄຸນນະພາບ (Qualitative Research) ໂດຍນຳໃຊ້ວິທີການຄົ້ນຄວ້າທາງເອກະສານ ທີ່ເປັນກະວີ ນິຍາຍ ເປັນຫຼັກ ຊຶ່ງເປັນການເກັບກຳ ແລະ ສຳພາດ. ຫຼັງຈາກນັ້ນ, ຜູ້ ສຶກສາໄດ້ນຳເອົາຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວມາສັງລວມ ແລະ ວິເຄາະເນື້ອໃນຢ່າງ ເປັນລະບົບ ພ້ອມທັງພັນລະນາວິເຄາະ ແລະ ຍົກບົດກະວີຂຶ້ນມາອ້າງອີງ ເພື່ອອ້າງຫຼັກຖານເຮັດໃຫ້ບົດມີຄວາມສົມບູນ ແລະ ໜ້າເຊື່ອຖືຍິ່ງຂຶ້ນ.

ການສຶກສານີ້ ແມ່ນການຄົ້ນຄວ້າແບບຄຸນນະພາບ (Qualitative Research) ໂດຍນຳໃຊ້ວິທີການຄົ້ນ ຄວ້າທາງ ເອກະສານ.

1.2 ກຸ່ມເປົ້າໝາຍ

ໃນການຄົ້ນຄວ້າໃນຄັ້ງນີ້ໄດ້ກຳນົດກຸ່ມເປົ້າໝາຍສຳພາດທັງ ໝົດ 3 ທ່ານຄື: ພະອາຈານປອ.ໄພວັນ ມາລາວົງ ເຈົ້າອະທິການວັດສີ ຊົມຊື່ນ ເມືອງສີໂຄດຕະບອງ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ອາຈານດວງເດດ ຈັນທະມາລີ ອາຈານສອນໃນໂຮງຮຽນສິລະປະ ແລະ ແມ່ຕູ້ແກ້ວພິລາ ຈັນທະລີ ບ້ານລະຫານ້າ ເມືອງສອງຄອນ ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ຊຶ່ງ ບັນດາທ່ານເຫຼົ່ານີ້ລ່ວນແຕ່ມີຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບກະວີນິຍາຍກ່ຽວກັບ ອານາຈັກລາວລ້ານຊ້າງດີ ແລະ ສາມາດໃຫ້ຂໍ້ມູນລະອຽດກ່ຽວກັບ ບົດບາດຂອງວັນນະຄະດີປະເພດກະວີນິຍາຍທີ່ສອງແສງຕໍ່ສັງຄົມໃນແຕ່ ລະດ້ານອີກດ້ວຍ.

ນອກຈາກນີ້ຍັງໄດ້ກຳນົດເອົາວັນນະຄະດີປະເພດກະວີນິຍາຍ ຈຳນວນ 5 ເລື່ອງຄື (ຮູບ 01):

ນອກຈາກນີ້ຍັງມີເຄື່ອງບັນທຶກສຽງສຳພາດ ແລະ ໂທລະສັບ ຖ່າຍວິດີໂອ ເວລາສຳພາດ ເພື່ອຮັບປະກັນ ຂໍ້ມູນບໍ່ໃຫ້ມີຄວາມຜູດພາດ ແລະ ສາມາດກວດສອບຂໍ້ມູນຄືນຕາມຫຼັງໄດ້.

1.4 ວິທີການເກັບກຳຂໍ້ມູນ

ນັກຄົ້ນຄວ້າໄດ້ຄັດຈອນເອົາບົດເລື່ອງ ວັນນະຄະດີປະເພດກະວີ ນິຍາຍ ຈຳນວນ 5 ເລື່ອງ ຈາກເອກະສານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງດັ່ງ (ຮູບ 01) ເພື່ອມາວິເຄາະເນື້ອໃນສອງແສງຕາມຈຸດປະສົງທີ່ກຳນົດໄວ້. ແລະ ຍັງ ໄດ້ສຳພາດກຸ່ມເປົ້າໝາຍແບບເຊິ່ງໜ້າ ໂດຍໃຊ້ເວລາການສຳພາດ ສົນທະນາກ່ຽວກັບວັນນະຄະດີປະເພດກະວີນິຍາຍ ກັບຜູ້ຖືກສຳພາດ ປະມານ 50-60 ນາທີຕໍ່ 1 ທ່ານ ໄລຍະເວລາການເກັບຂໍ້ມູນ ເດືອນ ຕຸລາ ປີ 2026.

1.5 ການວິເຄາະຂໍ້ມູນ

ຂໍ້ ມູນທີ່ໄດ້ມາ ແມ່ນນຳມາວິເຄາະ ຕາມທິດສະດີຂອງ Paphaphan (2005) ເຊິ່ງວິເຄາະເປັນລັກຊະນະພັນລະນາ ຄຸນຄ່າຕາມ ເນື້ອໃນສອງແສງຕໍ່ສັງຄົມໃນແຕ່ລະດ້ານ ຄື: ຄຸນຄ່າດ້ານພຸດທະສາສະ ໜາ, ຄຸນຄ່າດ້ານຈິດຕະກຳ, ຄຸນຄ່າດ້ານປະຕິມາກຳ, ຄຸນຄ່າດ້ານພິທີກຳ ແລະ ຄຸນຄ່າດ້ານເນື້ອໃນສອງແສງ.

3. ຜົນໄດ້ຮັບ

ຜົນການສຶກສາຄຸນຄ່າຂອງກະວີນິຍາຍຕໍ່ສັງຄົມລາວ ມີວ່າ ກະວີນິຍາຍສະໄໝລ້ານຊ້າງມີຄຸນຄ່າຕໍ່ສັງຄົມລາວ 5 ດ້ານຄື:

3.1 ຄຸນຄ່າຕໍ່ພຸດທະສາສະໜາ

ການສຶກສາຜົນວ່າ ບັນດາບົດວັນນະຄະດີທີ່ກຳເນີດຂຶ້ນໃນ ສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງຈຶ່ງເປັນທ່າແຮງໃນການຈິດກາຍຖ່າຍທອດ ຫຼັກທຳຄຳສອນໃນທາງພະພຸດທະສາສະໜາ ແລະ ເຜີຍແຜ່ອອກດ້ວຍຮູບ ການວັນນະຄະດີເປັນຕົ້ນແມ່ນອຸດົມຄະຕິຂອງພະໂພທິສັດທີ່ຖືເປັນຕົວ ລະຄອນເອກໃນເລື່ອງເຊັ່ນ: ກາລະເກດ, ຈັນທະຄາດ, ເພັດຊະລາດ, ສັງ ສິນໄຊ ແລະ ເກດສຸລິຍງຍານ ທັງໝົດຕົວລະຄອນເຫຼົ່ານີ້ລ້ວນແຕ່ຖືກ ສວມບົດບາດເປັນພະໂພທິສັດ ຖືເປັນຕົວແທນຂອງພະພຸດທະສາສະໜາ ໃນການເຜີຍແຜ່ຫຼັກທຳຄຳສອນເປັນຕົ້ນ: ສິນຫ້າ, ສິນແປດ, ສິນສິບ, ທິດສະພິດລາຊະທຳ, ເລື່ອງນາຣົກ, ສະຫວັນ, ເວນກຳ, ການກັບຊາດມາ ເກີດ, ການເປັນອຸປາສິກອຸປາສິກາທີ່ດີ ລວມເຖິງຄຸນນະທຳຕ່າງໆ ໂດຍ ສະເພາະພະລາຊາຜູ້ປົກຄອງຄວນຍຶດຖືທິດສະພິດລາຊະທຳ ອັນເປັນທຳ ທີ່ພະເຈົ້າແຜ່ນດິນ ຫຼື ນັກປົກຄອງທຸກຂັ້ນທຸກ ພາກສ່ວນຄວນປະພຶດ 10 ປະການຄື: ໃຫ້ທານສິ່ງຂອງ, ຮັກສາສິນ, ບໍລິຈາກຊັບສ່າງສາ ທາ ລະນະປະໂຫຍດ, ເປັນຄົນຊື່ດີງ, ອ່ອນນ້ອມຖອມຕົວ, ກຳຈັດຄວາມຊົ່ວ ທີ່ມີຢູ່ໃນຕົນ, ບໍ່ໂຫດຮ້າຍ, ບໍ່ບຽດບຽນຜູ້ອື່ນ, ມີຄວາມອິດທິນ, ເປັນຜູ້ ຖືຄຸນນະທຳ ແລະ ຖືຄວາມຍຸຕິທຳເປັນເລີດ, ທິດສະພິດລາຊະທຳ ຫຼື ທິດ ສະລາດ. ດັ່ງສະ ແດງອອກໃນກະວີນິຍາຍໃນແຕ່ລະເລື່ອງ ຈະມີເທສະໜາ ບັນຍັດບັນ ທິຕົວລະຄອນເອກສັງສອນພະລາຊາ, ເສນາອາ ມາດ, ພວກ ຍັກ, ນາກ ແລະ ຕົວລະຄອນອື່ນໆ. ດັ່ງບົດກອນຂຽນວ່າ:

ພະກຳຍຸຊອບແທ້ ທິດສະລາດຄອງທຳ

ສິມພານເຮືອງ ໄຜ່ຜົນຍ້ອງ (Rattanaong, 1992:1)

ອັນວ່າລາຊາເຈົ້າ ພະຍາຫຼວງຈັນທະຄາດ ກໍດີ

ພຣະກຳ ສິນແປດຕັ້ງ ທົງໄວ້ບໍ່ຂາດຄົງ (Rattanaong, 1990:171)

ດ້ວຍເຫດນັ້ນຈຶ່ງເຫັນວ່າ ກະວີນິຍາຍມີຄຸນຄ່າຕໍ່ພະພຸດທະສາ ສະໜາ ອັນເນື່ອງມາຈາກຂະບວນການກຳເນີດ, ຂະຫຍາຍຕົວ ແລະ ການເກັບຮັກສາ ລ້ວນແຕ່ມີສ່ວນຕິດພັນກັບພະພຸດທະສາສະໜາເຊັ່ນ: ຜູ້ປະດິດແຕ່ງລ້ວນແຕ່ແມ່ນພະສົງ, ນັກປາດບັນດິດ, ສັບພາສາກໍມີ ການນຳໃຊ້ພາສາປາລີ-ສັນສະກິດຈຳນວນຫຼາຍ, ສະຖານທີ່ເກັບຮັກສາ ຫຼັກສື່ໃບລານສ່ວນຫຼາຍແມ່ນຢູ່ໃນວັດ ເນື້ອໃນສ່ວນຫຼາຍກໍແມ່ນການ ຍົກຍ້ອງພຸດທະສາສະໜາ ແລະ ຫຼັກສິນທຳ. ນອກຈາກນັ້ນ, ວັນນະຄະດີ ຫຼາຍເລື່ອງ ຍັງຖືກນຳມາເທດສະໜາສັງສອນຍາດໂຍມຂອງພະ ສົງສຳ ມະເນນອີກດ້ວຍ. ການປະດິດແຕ່ງ ແລະ ການຈານຫຼັກສື່ໃບລານແມ່ນ ປະເພນີທີ່ຕິດພັນກັບຄວາມເຊື່ອວ່າ ຈະໄດ້ຮັບອາ ນິສິງຫຼາຍ ເນື່ອງຈາກ ຫຼັກສື່ຜູກໃບລານທີ່ບັນຈຸເນື້ອຫາສາລະທິຫຼາກຫຼາຍ ໂດຍສະເພາະ ວັນນະຄະດີທີ່ເຊື່ອວ່າເປັນຄຳສອນຂອງພະພຸດທະເຈົ້າຈະສົ່ງຜົນໃຫ້ທັງຜູ້ ແຕ່ງ, ຜູ້ຈານ ແລະ ຜູ້ເປັນເຈົ້າສັດທາໄດ້ຮັບອານິສິງມະຫາສານ ສະແດງ ອອກໃນຫຼັກສື່ໃບລານທີ່ຜູ້ຈານ ແລະ ຜູ້ເປັນສັດທາມັກຈະສະແດງ ຄວາມປາຖະໜາຂອງຕົນ ແລະ ອຸທິດບຸນກຸສົນເຖິງຢາດຝັ່ງທີ່ຕາຍ ໄປ. ຈຶ່ງເຫັນວ່າກະວີນິຍາຍເລື່ອງຕ່າງໆ ຖືມີບົດບາດ ແລະ ຄຸນຄ່າຕໍ່ການ ເຜີຍແຜ່ຫຼັກຄຳສອນ ແລະ ຕໍ່ການຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງຂອງພຸດທະສາສະໜາ ສະແດງອອກໃນບັນດາຫຼັກສື່ຜູກໃບລານທີ່ຖືກເກັບຮັກສາໄວ້ ໃນວັດ ຕ່າງໆໃນຂອບເຂດທົ່ວປະເທດທີ່ມີຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍ.

1.6 ຄຸນຄ່າດ້ານຈິດຕະກຳ

ກະວີນິຍາຍ ບໍ່ສະເພາະແຕ່ມີບົດບາດ ແລະ ຄຸນຄ່າດ້ານການບັນ ຄວາມບັນເທີງຈາກການອ່ານເທົ່ານັ້ນ ໃນດ້ານຈິດຕະກຳ ວັນນະຄະດີ ເລື່ອງຕ່າງໆຍັງມີບົດບາດ, ຄຸນຄ່າ ແລະ ເປັນແຮງບັນ ດານໃຈໃຫ້ແກ່ ນັກແຕ່ມລາວແຕ່ອະ ດິດຈົນເຖິງປັດຈຸບັນ ຊຶ່ງສ່ວນຫຼາຍນັກແຕ່ມມັກ ຈະຖືເອົາເຫດການ ແລະ ເລື່ອງລາວຂອງວັນນະ ຄະດີເລື່ອງຕ່າງໆມາ ແຕ່ມຮູບໃສ່ຕາມຝາຜະໜັງສິມ, ເສົາສິມ, ຫີບຄຳຝີ, ຕູ້ຄຳຝີ ແລະ ສິ່ງ ປຸກສ້າງທາງສາສະໜາ ແລະ ວັດທະນະທຳລາວອີກດ້ວຍ ຖືເປັນອີກການ ເຜີຍແຜ່ວັນນະຄະດີລາວທີ່ໄດ້ຮັບການສືບທອດມາເຖິງປັດຈຸບັນ.

ຈິດຕະກຳສິນ ໝາຍເຖິງສິລະປະຮູບແຕ່ມດ້ວຍສີຕ່າງໆເຊັ່ນ: ຝາ ຜະໜັງ ເປັນຕົ້ນ (Buasisengpaserth 1991:6). ວັນນະຄະດີລາວ ໂດຍສະເພາະກະວີນິຍາຍ ແມ່ນສູນລວມວັດຖຸດິບທີ່ມີອິດທິພົນສົ່ງຕໍ່ໄປ ຍັງສາ ຂາວິຊາຊີບຂະແໜງຕ່າງໆໂດຍສະເພາະດ້ານຈິດຕະກຳສິນ ຊຶ່ງນັກ ແຕ່ມໄດ້ພະຍາຍາມຍົບຍົກເອົາເລື່ອງລາວ, ຕົວລະ ຄອນ ແລະ ເຫດການ ຕ່າງຈາກວັນນະຄະດີໄປປະຍຸກ ແລະ ປະດິດແຕ່ງເປັນດອກດວງລົງລາຍ ຕ່າງໆໃນວິຊາຊີບຂອງຕົນໂດຍສະເພາະບັນດາຮູບແຕ່ມທີ່ປະດັບຕາມຝາ ຜະໜັງພາຍໃນວັດຕ່າງໆ. ເນື່ອງຈາກວ່າ, ໃນວັນນະຄະດີຍັງມີລັກ ສະນະ ນາມທຳ ຈິດຕະກອນຈຶ່ງໄດ້ນຳເອົາເລື່ອງລາຍໃນວັນນະຄະດີດັ່ງກ່າວນັ້ນ ມາແຕ່ມໃຫ້ເປັນຮູບປະທຳ ການແຕ່ມນັ້ນສ່ວນຫຼາຍມັກຈະແຕ່ມຕາມ ຄວາມເຂົ້າໃຈຂອງຜູ້ແຕ່ມເອງ.

ພາຍຫຼັງນຳ ເອົາພະພຸດທະສາສະໜາ ເຂົ້າມາແລ້ວສາສະໜາໄດ້ ເປັນສູນກາງຈິດໃຈຂອງປະຊາຊົນລາວວັດ ໄດ້ເປັນສູນກາງ ການຮຽນຮູ້ ດ້ານຈິດຕະກຳຈຶ່ງໄດ້ ມີການນຳເອົາເລື່ອງລາວ ທາງວັນນະຄະດີ, ຕຳນານ ແລະ ນິທານຕ່າງໆມາອອກແບບເປັນຮູບພາບ ຊຶ່ງລາຍກິນນະລີເປັນລາຍ ທີ່ນິຍົມແຕ່ມ ຫຼື ພອກເປັນລາຍຢູ່ຕາມ ຫີບຄຳຝີໃບລານ, ໂກດ, ໂລງສິບ ແລະ ຕາມຝາຜະໜັງວັດວາອາຮາມຕ່າງໆ ເຊັ່ນ: ຮູບແຕ່ມເລື່ອງສັງສິນໄຊ , ຮູບແຕ່ງລາຍກິນນະລີ, ຮູບແຕ່ມຕົ້ນໄມ້ມະນີໂຄດ ຊຶ່ງຮູບແຕ່ມຕາມຝາ ຜະໜັງເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງປະເພນີໃນບັນດາປະເທດ ທີ່ເຊື່ອຖືສາສະໜາ ພຸດຢູ່ໃນພາກ ຝັນອາຊີອາຮາມ. ບັນດານິທານທີ່ເລົ່າເຖິງລ້ວນແຕ່ເປັນທີ່ ຮູ້ຈັກກັນດີ ຂອງປວງຊົນທົ່ວໄປ ແລະ ມີບົດບາດໃນການສຶກສາອົບຮົມ ປວງຊົນອີກດ້ວຍ. ໃນປະເທດລາວ ເຮົາເນື້ອໃນທີ່ນິຍົມກັນສ່ວນໃຫຍ່ ແມ່ນກ່ຽວກັບພະພຸດທະປະຫວັດ (Phimmachak, 2017:21). ການນຳເອົາເລື່ອງລາວທາງກະວີນິຍາຍໄປແຕ່ມຕາມຝາຜະໜັງທີ່ເດັ່ນ ກວ່າໝູ່ເມືອງເລື່ອງສັງສິນໄຊເຊັ່ນ: ລາຍແຕ່ມຝາຜະໜັງທີ່ ວັດຕາແຫຼວ ເມືອງຈຳພອນ ແລະ ວັດໜອງບົວທຳ ເມືອງສອງຄອນ ແຂວງສະຫວັນນະ ເຂດ

ຈາກການສຳຫຼວດ ແລະ ເກັບກຳຮູບແຕ່ມຈິດຕະກຳຝາຜະໜັງ ກ່ຽວກັບວັນນະຄະດີ ເລື່ອງສັງສິນໄຊໃນຂອບເຂດທົ່ວປະເທດປາກົດມີ ທັງໝົດ 15 ວັດຄື ໃນນັ້ນຢູ່ນະຄອນຫຼວງ 10 ວັດຄື: ວັດຈອມໄຕ, ວັດ ທົ່ງຕຸມ, ວັດໂຊກໄຊ, ວັດໄຕນ້ອຍ, ວັດອຸບມົງ, ວັດໂພນຕ້ອງ, ວັດຫົວ ຂົວ, ວັດສີສັງວອນ, ວັດຖ້ຳຜະ, ວັດຫາຍໂສກ, ຢູ່ແຂວງຫຼວງພະບາງ 2 ວັດຄື: ວັດລ້ອງຄູນ ແລະ ວັດຊຽງມ່ວນ ແລະ ສະຫວັນນະເຂດ 3 ວັດ ຄື: ວັດບ້ານທວດ, ວັດຕາແຫຼວ, ວັດໜອງບົວທຳ. ນອກຈາກຮູບແຕ່ມ ຝາຜະໜັງແລ້ວຍັງມີການນຳເລື່ອງລາວຂອງກະວີນິຍາຍໄປແຕ່ມລົງຕາມ ພິບສາ ຫຼື ເຈ້ຍສາເຊັ່ນເລື່ອງນາງແຕງອ່ອນ ດັ່ງຮູບລຸ່ມນີ້:

ບຸນຍົກ ແສນສູນທອນ ທີ່ປຶກສາໂຄງການປົກປັກຮັກສາຫຼັກສື່ ໃບລານໄດ້ໃຫ້ທັດສະນະກ່ຽວກັບຮູບແຕ່ມເລື່ອງນາງແຕງອ່ອນດັ່ງກ່າວ ວ່າ ຮູບແຕ່ມນີ້ຄືລວດລາຍຂອງລາວຢ່າງແທ້ຈິງ ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນຄວາມ

ເປັນລາວ ຢ່າງສົມບູນແບບ (Khao Bailan Magazine. year 4, 1996:2). ດັ່ງນັ້ນ ຈຶ່ງເຫັນວ່າ ກະວີນິຍາຍ ໄດ້ເປັນແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ ໜຶ່ງໃຫ້ແກ່ສິລະປະສາຂາອື່ນໆ ທີ່ນຳໄປຜັນຂະຫຍາຍດ້ວຍຮູບແບບຕ່າງໆ ເປັນຕົ້ນ ແມ່ນການນຳເລື່ອງລາວໄປແກະ ສະຫຼັກ ແລະ ແຕ້ມໃສ່ຕາມຜາຜະໜັງສົມ ແລະ ສາຂາໂຮງທຳພາຍໃນວັດ.

ປັດຈຸບັນທີ່ໂຮງຮຽນສິລະປະດົນຕີ ໄດ້ນຳເອົາບັນດາຮູບແຕ້ມເລື່ອງສັງສິນໄຊ ຢູ່ຕາມຜາຜະໜັງວັດວາອາຮາມຕ່າງໆມາແຕ້ມຄືນດ້ວຍເຕັກນິກໃໝ່ ແຕ່ແຕ້ມຕາມແບບສະບັບເດີມ. ພ້ອມດຽວກັນນັ້ນ, ບັນດາຄູອາຈານໃນໂຮງຮຽນດັ່ງກ່າວ ຍັງໄດ້ນຳຮູບແຕ້ມເປັນແບບໃນການຝຶກອົບຮົມການແຕ້ມໃຫ້ແກ່ເດັກນ້ອຍອີກດ້ວຍ.

3.3 ຄຸນຄ່າດ້ານປະຕິມາກຳ

ປະຕິມາກຳສິນແມ່ນ ວຽກງານການປັ້ນ, ຫຼໍ່, ຄວັດ ແລະ ແກະສະລັກ ທີ່ມີສີມີຊ່າງ ຫຼື ສີ ມີຊ່າງສິລະປະເຊັ່ນ: ຮູບຄົນ, ສັດ, ເທວະຮູບ, ຮູບອະນຸສາວະລີບຸກຄົນ ສຳຄັນ, ພະພຸດທະຮູບ ແລະອື່ນໆ ທີ່ເປັນຮູບລອຍຕົວແນມເຫັນຮອບດ້ານ, ວຽກງານການຄວັດ ແລະ ແກະສະລັກ ເພື່ອປະດັບຕົກແຕ່ງ ສິ່ງກໍ່ສ້າງໃດໜຶ່ງນັ້ນລ້ວນແຕ່ແມ່ນງານປະຕິມາກຳສິນມີບານປະຕູ, ຫໍທຳມາດ, ຊັມປະຕູ, ຫົວເສົາ, ຫໍພະ ແລະອື່ນໆ. (Buasisengphasert, 1991:5).

ກະວີນິຍາຍ ແມ່ນແຫຼ່ງວັດຖຸດິບໜຶ່ງທີ່ນິຍົມນຳໄປແກະສະລັກ ແລະປັ້ນຮູບລອຍຕ່າງ ຊຶ່ງສ່ວນຫຼາຍແມ່ນຖືກແກະສະລັກ ຫຼື ປັ້ນຢູ່ຕາມສີໜ້າຂອງສິ່ງປຸກສ້າງພາຍໃນວັດ ແລະຢູ່ຕາມເດີນວັດ ຫຼື ສະຖານທີ່ຕ່າງໆທີ່ມີເລື່ອງເລົ່າກ່ຽວກັບວັນນະຄະດີເລື່ອງໃດໜຶ່ງເຊັ່ນ: ຮູບປັ້ນລອຍຕົວເລື່ອງສັງສິນໄຊ ວັດຕົ້ນຕະກູນ ສີຊົມຊື່ນ ເມືອງສີສັດ ຕະນາກນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ຮູບປັ້ນດັ່ງກ່າວ ປະກອບມີຕົວລະຄອນສິ່ງໄຊ, ສີໂຫ ແລະ ສັງທອງ ຖືກປັ້ນຂຶ້ນເມື່ອປີ 2020 ໂດຍນາຍຊ່າງອຸ່ນຫຼ້າສັນຕິ ຈາກກົມວິຈິດສິນແຫ່ງຊາດ ການນຳເອົາຕົວລະຄອນໃນວັນນະຄະດີເລື່ອງສັງສິນໄຊມາປັ້ນເປັນຮູບລອຍຕົວຢູ່ໃນວັດຕົ້ນຕະກູນສີສົມຊື່ນແຫ່ງນີ້ ແມ່ນຖືເປັນສິ່ງສຳຄັນແມ່ນການນຳເອົາວັນນະ ຄະດີມາເຜີຍແຜ່ຕໍ່ສັງຄົມໄດ້ສຶກສາຮຽນຮູ້ຮາກເຫງົ້າຂອງວັດທະນະທຳລາວ ດັ່ງການໃຫ້ສຳພາດຂອງ ພະອາຈານປອ. ໄພວັນ ມາລາວົງ ຕອນນຶ່ງວ່າ: “ຈຸດປະສົງໃນການສ້າງເລື່ອງສິນໄຊ ເພາະວ່າເປັນວັນນະຄະດີເອກຂອງຊາດ ຢາກໃຫ້ເລື່ອງນີ້ທີ່ເປັນເລື່ອງເລົ່າໃນໜັງສືອອກມາເປັນຮູບປະທຳໃຫ້ປະຊາຊົນໄດ້ຮັບຮູ້ຮູບຮ່າງລັກສະນະທຳທາງ ໃນບັນເດີນທາງໄປນຳເອົາອາມາໃຫ້ພໍ່ ໂດຍຜ່ານອຸປະສັກຕ່າງໆນານາ ບັນນີ້ສອດແຊກຄະຕິຄຳສອນຄວາມອິດທິນ, ວິໄນ, ການມີສະຕິລະວັງຕົວ, ຄວາມເດັດດ່ຽວ, ກ້າຫານ. ສິນໄຊ ແມ່ນສັນຍະລັກແຫ່ງໄວໜຸ່ມ ທີ່ມີຄວາມກ້າຫານ ມີໄຫວຝັບປະຕິພາບ ມີຄວາມຮັບຜິດຊອບສູງ ເສຍຫຼະສະ ມີຄວາມຮັບຜິດຊອບ ນຳມາ ຊຶ່ງຄວາມສຳເລັດຕາມການມອບ ໝາຍທຸກປະການ” (Interview Phaivanh Malavong on 13 .10 2026).

ນອກຈາກນັ້ນ, ວັນນະຄະດີເລື່ອງສັງສິນໄຊຍັງຖືກນຳໄປປັ້ນເປັນຮູບລອຍຕົວຢູ່ໃນວັດທາດຫຼວງເໜືອປະ ກອບມີ ສິນໄຊ, ສີໂຫ ແລະ ສັງທອງ ເພື່ອເຜີຍແຜ່ວັນນະຄະດີເລື່ອງດັ່ງກ່າວ ໃຫ້ສັງຄົມໄດ້ຮັບຮູ້ ແລະ ໄດ້ສຳຜັດກັບວັນນະຄະດີດ້ານຮູບປະທຳຕາມຈົນຕະນາການຂອງນາຍຊ່າງ.

ທີ່ວັດຊຽງຄວນ ເມືອງທາດຊາຍຝອງ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ໄດ້ມີຮູບປັ້ນຕົວລະຄອນຍັກກຸມພັນໃນກະວີນິຍາຍຂອງລາວ ທີ່ໂດດເດັ່ນໃນທຳຢືນອຸ່ມຍິງສາວ ຊຶ່ງແມ່ນເຫດການໜຶ່ງທີ່ສຳຄັນໃນວັນນະຄະດີເລື່ອງສັງສິນໄຊ ແມ່ນຕອນທີ່ຍັກກຸມພັນໄດ້ມາລັກເອົານາງ

ສຸມຸນທາໃນຂະນະ ທີ່ກຳລັງໄປທ່ຽວຊົມສວນອຸທິຍານ ເນື່ອງຈາກຍັກກຸມພັນໄດ້ໄປກາບໄຫວ້ພະຍາເວດສຸວັນ ເພື່ອຕາມຫາຄູ່ຄອງຂອງຕົນໃນອະດີດ ພາຍຫຼັງຮູ້ວ່າແມ່ນນາງສຸມຸນທາຍັກກຸມພັນ ຈຶ່ງໄປລັກອຸ່ມເອົານາງໄປເປັນເມຍຂອງຕົນດັ່ງສະແດງໃນບົດກອນຕອນໜຶ່ງວ່າ

ຍັກໃຫຍ່ຍ້າຍ ທະຍານຮອດປຸນເປືອງ

ກຸມເອົານາງ ພາກພົນພະລັງໄດ້

ມັນສະແຫວງຂຶ້ນ ເວຫາປອມເມກ

ອຸ່ມອ່ອນແກ້ວ ສະແດງຕຸ້ມຕ່ອມຂວັນ (Vilavong, 2009 : 17/1)

ນອກຈາກ ຮູບປັ້ນລອຍນຸ່ມແລ້ວຢູ່ຕາມວັດວາອາຮາມຕ່າງໆ ໃນຂອບເຂດທີ່ວປະເທດຍັງມີການນຳເອົາຕົວລະ ຄອນຕ່າງໆໃນວັນນະຄະດີໄປປັ້ນເຊັ່ນ: ທີ່ວັດຊຽງທອງ ໃນແຂວງຫຼວງພະບາງ ໄດ້ນຳເອົາວັນນະຄະດີເລື່ອງຈຳປາສີຕົ້ນໄປແກະສະລັກເປັນຮູບສີໜ້າຂອງຫໍກອງ ຊຶ່ງຮູບດັ່ງກ່າວ ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຫດການຕອນໜຶ່ງ ໃນວັນນະຄະດີເລື່ອງຈຳປາສີຕົ້ນ ເປັນຮູບຫໍກອງ ແລະ ມີກອງຂະໜາດໃຫຍ່ດ້ານໃນມີຮູບນາງຄຳກອງຢູ່ໃນດ້ານນອກມີຮູບເສນາອາມາດ ແລະ ຮູບຮຸ້ງຍັກສອງຕົວທີ່ກຳລັງບິນລົງມາຈັບເອົາຜູ້ຄົນພາຍໃນເມືອງຈັກຂົນໄປກິນເປັນອາຫານ.

ນາງຄຳກອງ ຫຼື ນາງປັດທຸມມາ ແມ່ນຕົວລະຄອນໜຶ່ງໃນວັນນະຄະດີເລື່ອງຈຳປາສີຕົ້ນ ເປັນຍິງສາວທີ່ສວຍງາມນາງເປັນລູກສາວດຽວຂອງພະຍາແຫ່ງເມືອງຈັກຂົນ ຄັ້ງໜຶ່ງເກີດໄພໃຫຍ່ຫຼວງຂຶ້ນຄື ມີພະຍາຮຸ້ງຫຼວງຜົວເມຍຄູ່ໜຶ່ງຢູ່ເຂດແຄວ້ນຄືລິວົງກົດ ໄດ້ມາຈັບປະຊາຊົນກິນ ເປັນອາຫານປະຈຳ. ເຈົ້າເມືອງໝົດທາງຕໍ່ສູ້ຈຶ່ງໄດ້ນຳເອົານາງປັດທຸມມາຜູ້ເປັນລູກສາວພ້ອມດ້ວຍຊັບພະສິ່ງອາຫານການກິນໃຫ້ກຸ່ມສາມ ເດືອນໄປເຊື່ອງຊ່ອນໄວ້ໃນກອງຫຼວງ. ດັ່ງບົດກອນທີ່ວ່າ:

ແຕ່ນັ້ນເສນາພ້ອມ ມຸນຕິອັດແຈບ

ແລ້ວຈຶ່ງ ຫາມຍອດແກ້ວ ນາງຂຶ້ນໃສ່ຫໍ

ເມືອແຂວນໄວ້ ຫໍພະນາງຫຼັງໃຫຍ່

ແລ້ວຈຶ່ງ ຍໍຍົກຂັນດອກໄມ້ທັງໄຕ່ທູບທຽນ (Rattanaong, 1992: 08)

ຮູບປັ້ນດັ່ງກ່າວ ບໍ່ພຽງແຕ່ບົ່ງບອກເຖິງເຫດການໃນວັນນະຄະດີເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຍັງເຊື່ອງຊ່ອນຄວາມ ໝາຍທີ່ເລິກຊຶ່ງໃຫ້ຜູ້ຄົນໄດ້ຮັບຮູ້ແມ່ນການນຳເອົາຫຼັກຄຳສອນມາເຜີຍແຜ່ ດ້ວຍຮູບການວັນນະຄະດີເນື່ອງຈາກວ່ານາງຄຳກອງ ປຽບເໝືອນຄົນລາວທຸກຄົນໂດຍສະເພາະແມ່ນ ໄວໜຸ່ມຜູ້ເປັນໜ້າແຫ່ງຂອງປະເທດຊາດ, ຜູ້ກຳຊາຕາຂອງປະເທດຊາດ ເປັນບຸກຄົນທີ່ສຳຄັນຄວນຄຳແກ່ການອະນຸລັກຮັກສາໃຫ້ມີອາຍຸໝັ້ນຍືນ ຍາວເພື່ອສືບເຊື້ອສາຍ. ພະຍາຮຸ້ງສອງຜົວເມຍປຽບເໝືອນຕົວກິເລດຕັນຫາທີ່ເຮັດໃຫ້ຜູ້ຄົນເສົ້າໜອງ, ບໍ່ມີສຸກ ແລະ ເກືອດຮ້ອນດັ່ງສະແດງອອກໃນເລື່ອງ ທຸກຄົນພາຍໃນເມືອງລ້ວນຕາຍໝົດຍັງແຕ່ນາງປັດທຸມມາຄົນດຽວ. ກອງປຽບເໝືອນສິນທຳອັນເປັນຫຼັກ ທຳຄຳສອນຂອງພະພຸດທະເຈົ້າ ໃຜຫາກໄດ້ເຂົ້າໄປສູ່ຖືເອົາເປັນທີ່ເພິ່ງ ແລ້ວຈະເຮັດໃຫ້ບຸກຄົນນັ້ນຝັນຈາກໄພອັນຕະ ລາຍມີແຕ່ຄວາມສຸກຄວາມຈະເລີນ ແລະ ການທີ່ນຳນາງປັດທຸມມາເຂົ້າໄປຢູ່ໃນກອງ ກໍປຽບເໝືອນນຳນາງເຂົ້າສູ່ພະທຳຄຳສອນຂອງພະພຸດທະ ເຈົ້າຈຶ່ງຝັນຈາກເຫດຮ້າຍອັນຕະລາຍຕ່າງໆ.

ນອກຈາກນັ້ນ, ຍັງມີການນຳເອົາຕົວລະຄອນສັງສິນໄຊ ແລະ ສີໂຫໄປປັ້ນເປັນຮູບຂະໜາດໃຫຍ່ຄ້າຍກັບເຈດີ ວັດຜາສັງ ເມືອງເຜືອງແຂວງວຽງຈັນ ເນື່ອງຈາກປະຊາຊົນໃນພື້ນທີ່ດັ່ງກ່າວໄດ້ມີການເລົ່າເລື່ອງລາວຕ່າງໆຂອງສັງສິນໄຊມາເປັນເວລາດົນນານແລ້ວ ແລະ ເຊື່ອວ່າພື້ນທີ່ດັ່ງກ່າວເຄີຍເປັນທີ່ຢູ່ຂອງສິນໄຊມາກ່ອນ. ພາຍໃນວັດຕ່າງໆ

ໂດຍສະເພາະໃນນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນໄດ້ມີປະຕິມາກຳຮູບປັ້ນປຸນ ແລະ ແກະສະຫຼັກກ່ຽວກັບເລື່ອງລາວ ຫຼື ຕົວລະຄອນ ໃນກະວີນິຍາຍຫຼາຍ ເລື່ອງເດັ່ນກວ່າໝູ່ແມ່ນເລື່ອງສັງສິນໄຊເຊັ່ນ: ວັດໂຊກໄຊ ເມືອງສີໂຄດ ຕະບອງ ນະ ຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ມີການແກະສະຫຼັກປຸນປັ້ນຕົວລະຄອນ ສິນໄຊ, ສີໂຫ ແລະ ສັງທອງໃສ່ດ້ານໜ້າຂອງປະຕູໂຂງ, ວັດ ສີດຳດວນ ເມືອງຈັນທະບູລີ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ມີຮູບປັ້ນສິນໄຊ ໃນທ່າຍິງທະນູ ໃສ່ຍັກກຸມຜັນ ຊຶ່ງຢູ່ອີກກ້ຳໜັງຂອງສີມວັດດັ່ງກ່າວ, ທີ່ວັດສີສັງວອນ ເມືອງໄຊເຊດຖາ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ມີຮູບແກະສະຫຼັກປຸນປັ້ນຍັກ ກຸມຜັນ ແລະ ສິນໄຊ ຢູ່ຂ້າງປະຕູເຂົ້າສາລາໂຮງທຳ, ວັດສີຄຸນວຽງ ບ້ານ ດົງໜຽງ ເມືອງຈັນທະບູລີ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ມີການຈອດເຫຼັກໃສ່ ປະຕູໂຂງຂອງວັດເປັນຮູບສິນໄຊພວມຍິງທະນູ ແລະ ວັດພຸດທະເມດຕາ ບ້ານໂນນແສງຈັນ ເມືອງໄຊທານີ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ມີຮູບແກະສະ ລັກສິນໄຊຍິງທະນູ ຢູ່ດ້ານຫຼັງຂອງສີມ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ຈຶ່ງເຫັນວ່າ ກະວີນິຍາຍ ໄດ້ມີບົດບາດ ແລະ ຄຸນຄ່າຕໍ່ສິລະປະຂະແໜງອື່ນຢ່າງແຜ່ ຫຼາຍໃນຂອບເຂດທົ່ວປະເທດ.

3.4 ຄຸນຄ່າດ້ານພິທີກຳ

ພິທີກຳ ແມ່ນຮູບແບບການປະພຶດ ການກະທຳ ຄຳເວົ້າ ແລະ ວັດຖຸ ຈັດທຳຂຶ້ນຢ່າງເຄັ່ງຄັດບົນຜືນຖານຄວາມເຊື່ອໃນປະສິດທິຜົນສິ່ງ ທີ່ບໍ່ແມ່ນມະນຸດ ແລະ ເໝາະສົມໃນວິຖີການດຳລົງຊີວິດ ຖືເປັນລະບຽບ ການ ແລະ ພຶດຕິກຳທີ່ກຳນົດຂຶ້ນຕາມປະເພນີ. ປະຊາຊົນລາວໃນອະດີດ ນິຍົມນຳໃຊ້ໜັງສືຜູກໃບລານທີ່ເປັນກະວີນິຍາຍເລື່ອງຕ່າງໆມາໃຊ້ອ່ານ ເພື່ອຄົບຖ້ວນໃນງານບຸນ ແລະ ພິທີກຳຄົບຖ້ວນເຮືອນກຳ ແລະ ເຮືອນດີ. ໃນ ເບື້ອງຕົ້ນ, ຄວາມຈຳກັດໜັງສືອ່ານມາຈຳນວນໜ້ອຍ, ຜູ້ອ່ານໃຫ້ຟັງ ເຂົ້າມາມີບົດບາດໃນການເສບບົດ ການສົ່ງທອດສືບສານຂອງຄົນລາວ ໃນເມື່ອກ່ອນເຊັ່ນ: ບຸນເຮືອນ, ງັນເຮືອນດີ, ເຮືອນກຳ (Paphaphan, 2005:127). ມາເຖິງປັດຈຸບັນເຖິງວ່າໃນຫຼາຍຂົງເຂດກໍ່ບໍ່ມີການນຳໜັງ ສືຜູກໃບລານມາອ່ານແລ້ວ ແຕ່ກໍ່ຍັງມີບາງຂົງເຂດທີ່ຍັງຄົງຮັກສາທຳ ນຽມເດີມໄວ້ຢູ່ ໂດຍສະເພາະໃນແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ເມື່ອມີງານກຳ ແລະ ງານເຮືອນດີຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ພາຍໃນບ້ານຈະນຳໜັງສືໃບລານທີ່ເປັນ ວັນນະ ຄະດີປະເພດນິທານ ຫຼື ກະວີນິຍາຍອອກມາອ່ານສູ່ກັນຝັງ ຊຶ່ງ ເລື່ອງທີ່ນິຍົມນຳມາອ່ານມີທັງສັງສິນໄຊ, ຈັນທະຄາດ, ນາງແຕງອ່ອນ ແລະ ຈຳປາສີຕົ້ນ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ໃນບາງທ້ອງຖິ່ນຈຶ່ງນິຍົມນຳໜັງສື ຜູກໃບລານ ອັນເປັນວັນນະຄະດີປະເພດກະວີນິຍາຍເກັບຮັກ ສາໄວ້ຢູ່ ພາຍໃນເຮືອນ ແລະ ມີການເຝິກຝົນອ່ານເລື້ອຍໆເພື່ອໃຫ້ລຽນໄຫຼດີໃນ ເວລາອ່ານຕົວຈິງ.

“ແມ່ຕູ້ບໍ່ໄດ້ເຂົ້າໂຮງຮຽນ ເພາະຄອບຄົວສົ່ງເສີມແກ່ຜູ້ຊາຍ ເຂົ້າຮຽນ, ຕອນນັ້ນຜູ້ເປັນຜູ້ໄດ້ໄປຮຽນໜັງສືນຳພະອາຈານຢູ່ວັດ ຫຼັງຈາກອ່ານໄດ້ແລ້ວກໍ່ມາສອນອ່ານໃຫ້ເມຍເພິ່ນ ຈົນສາມາດອ່ານ ໄດ້ ຈາກນັ້ນຜູ້ເປັນແມ່ກໍ່ໄດ້ມາສອນໃຫ້ແມ່ຕູ້ຈົນສາມາດອ່ານໄດ້, ບ່ອນຈະອ່ານແມ່ນຢູ່ເຮືອນດີ ທີ່ມີພີ່ນ້ອງມາອົບອຸ່ນບໍ່ໃຫ້ລູກຫຼານ ເສົ້າໂສກເສຍໃຈ, ອ່ານເພື່ອສົ່ງບຸນໃຫ້ຜູ້ຕາຍໄທບ້ານກຳພາກັນມາ ນັ່ງຝັງຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ເລື່ອງທີ່ແມ່ຕູ້ມັກນຳມາອ່ານສ່ວນຫຼາຍແມ່ນ ນາງຜົມຫອມ, ທ້າວສິນໄຊ, ທ້າວສຸລິວົງ, ທ້າວກາລະເກດ, ຊຸນລູ ນາງອົ້ວ, ນາງແຕງອ່ອນ, ຈຳປາສີຕົ້ນ, ສີທິນມະໂນລາ ແລະ ນົກ ກະຈອກ. ສ່ວນຫຼາຍກໍ່ໄດ້ອ່ານແຕ່ຢູ່ໃນບ້ານລະຫນ້ານນີ້ ແຕ່ບາງຄັ້ງ ກໍ່ມີຄົນມາຂໍໃຫ້ໄປອ່ານຢູ່ບ້ານໃກ້ຄຽງນີ້ໂດຍສະເພາະແມ່ນບ້ານ ຫອງນົກຂຽນ ເມືອງສອງຄອນ ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ”.

(ສຳພາດ ແມ່ຕູ້ແກ້ວພິລາ ຈັນທະລີ ອາຍຸ 73 ປີ ປະຊາຊົນບ້ານ ລະຫນ້ານ ເມືອງສອງຄອນ ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ວັນທີ 4 ຕຸລາ 2026).

ການອ່ານໜັງສືຜູກໃບລານໃນພິທີກຳເຮືອນດີບໍ່ສະເພາະແຕ່ ເປັນຂະນີບທຳນຽມທີ່ເຄີຍປະຕິບັດມາເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຍັງຕິດຜັນກັບຄວາມ ເຊື່ອ ແລະ ຄວາມສັກສິດ ທີ່ມີຂໍ້ຄວນປະຕິບັດເຊັ່ນ: ການເກັບຮັກ ສາ ໜັງສືໃບລານ, ການນຳອອກມາອ່ານ ຕະຫຼອດເຖິງການອ່ານຕ້ອງມີ ການແຕ່ງຂັນ ແລະ ຄາຍຢ່າງດີ ເພື່ອສະແດງຄວາມເຄົາລົບນັບຖືແກ່ໜັງ ສືໃບລານດັ່ງກ່າວ ເພາະມີຄວາມເຊື່ອວ່າ ເປັນເລື່ອງອະດີດຕະຊາດຂອງ ພະພຸດທະເຈົ້າ.

3.5 ຄຸນຄ່າດ້ານເນື້ອໃນສອງແສງ

ເນື້ອໃນສອງແສງ ໝາຍເຖິງສິ່ງທີ່ບົດວັນນະຄະດີຕ່າງໆສະແດງ ອອກ ຫຼື ສອງແສງອອກມາໃນບົດໂດຍຜ່ານອົງປະກອບຕ່າງໆຂອງບົດ ທີ່ສະທ້ອນໃຫ້ເຫັນອຸດົມການ, ແນວຄິດ, ສັງຄົມ ແລະ ປະຫວັດສາດ ໃນສະໄໝໃດ ໜຶ່ງ. ກະວີນິຍາຍ ກຳເນີດຂຶ້ນໃນສະພາບແວດລ້ອມຂອງ ລະບອບສັກດິນທີ່ຕິດຜັນກັບສາສະໜາພຸດ ບັນດາບົດເລື່ອງຕ່າງໆຈຶ່ງ ມຸ່ງສອງແສງສະພາບສັງຄົມ, ປະຫວັດສາດ ແລະ ວັດທະນະທຳໃນສະໄ ໝດັ່ງກ່າວ. ຈາກການສຶກສາພົບວ່າກະວີນິຍາຍມີເນື້ອໃນສອງແສງເຖິງ ຫຼາຍປະເດັນ ດັ່ງລາຍລະອຽດລຸ່ມນີ້.

ກ. ສອງແສງບົດຊະຍາບູຮານລາວ

ກະວີນິຍາຍ ແມ່ນພາກສ່ວນໜຶ່ງຂອງວັນນະຄະດີລ້ານຊ້າງ ທີ່ ຖືກປະດິດແຕ່ງຂຶ້ນຈາກນັກປາດອາຈານ ແລະ ພະສົງ ຜູ້ມີຄວາມຮູ້ເລິກ ຊຶ່ງໃນທາງພາສາສາດ, ວັນນະຄະດີ, ສາສະໜາ, ບົດຮຽນຊີວິດ, ການ ປົກຄອງຕະຫຼອດເຖິງວັດທະນະທຳ ແລະ ຮິດຄອງປະເພນີ ເພື່ອເປັນການ ປຸກຝັງອຸດົມຄະຕິ ແລະ ຄວາມຮູ້ໃນຂະແໜງອື່ນໆຕໍ່ຜູ້ຄົນໃນສັງຄົມ ເພິ່ນຈຶ່ງໄດ້ປະດິດຄິດແຕ່ງບົດວັນນະຄະດີ ທີ່ຖືວ່າເປັນເຄື່ອງມື ຫຼື ສື່ການ ສອນທີ່ດີໃນການເຜີຍແຜ່ຄວາມຮູ້, ຫຼັກສິນທຳ ແລະ ບົດຮຽນຊີວິດແກ່ ຜູ້ຄົນໃນສັງຄົມ ເພາະ ວັນນະຄະດີ ເປັນວັດທະນະທຳສ່ວນໜຶ່ງທີ່ພາ ໃຫ້ ຄົນເປັນຄົນດີມີສິນທຳ, ເປັນເຄື່ອງຜັດສີຈິດໃຈໃຫ້ຜອງໃສ ພາໃຫ້ເປັນ ຄົນມີຈິດໃຈເບີກບານ ແລະ ກວ້າງຂວາງຢູ່ຄວາມເຫັນແກ່ຕົວ, ເປັນເຄື່ອງຜູກຜັນໃຈຄົນໃຫ້ຮູ້ຈັກຮັກແພງວ່າເປັນຊາດດຽວກັນ, ເປັນ ບ່ອນທ້ອນໂຮມປະຫວັດ ສາດ, ທຳນຽມປະເພນີ, ເປັນເຄື່ອງດຶງດູດ ຈິດໃຈໃຫ້ມີຄວາມຮັກຊາດຢ່າງແຮງກ້າ, ເປັນສິ່ງສະແດງຈິດໃຈ ແລະ ວັດ ທະນະທຳຂອງຊາດ ເພາະວັນນະຄະດີເປັນພະຍານຫຼັກຖານໃຫ້ຮູ້ ຄວາມເປັນຢູ່, ຄວາມຄິດ, ຄວາມເຫັນ, ຮິດຄອງປະເພນີຂອງຊາດໃນ ສະໄໝຕ່າງໆ (Vilavong, 1996:27) ຊຶ່ງຜູ້ແຕ່ງໄດ້ພະຍາຍາມສອດ ແຊກຈະລິຍະທຳ ການສອນຄະຕິທຳຢູ່ໃນເນື້ອເລື່ອງ ແລະ ອຸປະນິດໄສ ຂອງຕົວລະຄອນ ອັນເປັນແບບຢ່າງໃນການດຳເນີນຊີວິດ ຕາມແນວພຸດ ທະສາສະໜາ (Pounnothok, 2014:179). ການສຶກສາພົບວ່າກະວີ ນິຍາຍ ທີ່ແຕ່ງຂຶ້ນເພື່ອໃຫ້ເກີດຄວາມມ່ວນຊື່ນ, ຕື່ນເຕັ້ນ, ຄວາມຮັກ ແລະ ຄວາມກຽດຊັງເທົ່ານັ້ນ ແລະ ຍັງສອງແສງບົດຊະຍາຊີ ວິດອັນເປັນ ຫຼັກຫຼັກສິນທຳ, ຈາລິຍະທຳ, ມະນຸດສະທຳ, ຄຸນນະທຳ, ຄຳສອນ, ຄະຕິ ເຕືອນ ໃຈ ແລະ ບົດຮຽນຊີວິດ ທີ່ຖືກຖ່າຍທອດອອກມາຜ່ານສັບພາສາ ແລະ ພຶດຕິກຳຕ່າງໆຂອງຕົວລະຄອນໃນເລື່ອງອີກດ້ວຍເຊັ່ນ:

ຫຼັກສິນທຳ: ແມ່ນຄຳສອນຫຼັກທີ່ປາກົດໃນກະວີນິຍາຍໂດຍ ສະເພາະຫຼັກຄຳສອນໃນທາງພຸດທະສາສະໜາເປັນຕົ້ນແມ່ນສິນ 5 ຂໍ້; ໃນນັ້ນໄດ້ເນັ້ນກະວີນິຍາຍໄດ້ເນັ້ນໃສ່ສະເພາະ 3 ຂໍ້ເປັນຫຼັກຄື: ການບໍ່ ຂ້າຝັນລັນແທງ ຫຼື ບຽດບຽນຊຶ້ງກັນ ແລະ ກັນ, ການບໍ່ລັກເອົາສິ່ງຂອງ

ແລະ ບຸກຄົນທີ່ມີເຈົ້າຂອງຫວງແຫນ ແລະ ການບໍ່ນອກໃຈຄົນຮັກ ຫຼື ລ່ວງລະເມີດຜົວ-ເມຍຄົນອື່ນ. ນອກຈາກນັ້ນ, ແມ່ນຜົມວິຫານ 4 ໄດ້ແກ່: ຄວາມມີເມດຕາ (ຄວາມຮັກໄຄ), ກະລຸນາ (ຄວາມສົງສານ ປາຖະໜາໃຫ້ຄົນອື່ນເປັນສຸກ), ມຸທິຕາ (ຄວາມຍິນດີເມື່ອເຫັນຄົນອື່ນ ໄດ້ດີກໍບໍ່ອິດສາບັງບຽນ) ແລະ ອຸເປກຂາ (ຕັ້ງຕົວເປັນກາງບໍ່ຫັກຫຼັງຊັງ ບ່ຽງ).

ຫຼັກຄຸນນະທຳ: ແມ່ນກຸ່ມຄຳສອນໜຶ່ງທີ່ປາກົດເດັ່ນໃນກະວີ ນິຍາຍຄືການມຸ່ງສອນໃຫ້ເປັນຄົນມີຄວາມຊື່ ສັດ, ກະຕັນຍຸກະຕະເວທີ, ມີຈິດໃຈເອື້ອເຜື້ອແຜ່ຕໍ່ມວນມະນຸດດ້ວຍກັນ, ບໍ່ມີຈິດໃຈລ່າຮຽງ ເຫັນ ແກ່ຜົນປະ ໂຫຍດສ່ວນຕົວຫຼາຍກວ່າສ່ວນລວມ, ການເສຍສະຫຼະ ເພື່ອຜົນປະໂຫຍດສ່ວນລວມ, ການບໍ່ເອົາລັດເອົາປຽບຄົນອື່ນ ແລະ ບໍ່ ຄິດປອງຮ້າຍ ຫຼື ບຽດບຽນຄົນອື່ນໃຫ້ໄດ້ຮັບຄວາມເດືອດຮ້ອນ ແລະ ການບໍ່ເຂົ້າຂ້າງຄົນກະທຳຜິດ.

ຫຼັກການປົກຄອງ: ແມ່ນກຸ່ມຄຳສອນທີ່ປາກົດເດັ່ນໃນກະວີ ນິຍາຍ ສ່ວນຫຼາຍເນັ້ນການສັ່ງສອນ ພະລາຊາ ຫຼືຜູ້ມີ ອຳນາດປົກຄອງ ຄົນຄືການເປັນນັກປົກຄອງທີ່ດີຄວນປະກອບດ້ວຍທິດສະດີລາຊະທຳ ເປັນພື້ນຖານໄດ້ແກ່: ໃຫ້ທານສັ່ງຂອງແກ່ຄົນຄວນໃຫ້, ຮັກສາສິນ ໃຫ້ປົກກະຕິ, ບໍລິຈາກຊັບສ້າງສາທາລະນະປະໂຫຍດ, ເປັນຄົນຊື່ດີງ່າຍ ບໍ່ສັ ໂກງ, ເປັນຄົນອ່ອນນ້ອມຖອມຕົວ, ກຳຈັດຄວາມຊື່ວ່າທີ່ມີຢູ່ໃນຕົນ, ບໍ່ ເປັນຄົນໂຫດຮ້າຍປາກກ້າວາແຂງ, ບໍ່ບຽດບຽນຜູ້ອື່ນໃຫ້ໄດ້ຮັບຄວາມ ເດືອດຮ້ອນ, ມີຄວາມອົດທົນຕໍ່ສິ່ງທີ່ບໍ່ເຝື່ອງປາຖະໜາ ແລະ ເປັນຜູ້ຖືຄຸນະ ທຳ ຫຼື ຄວາມຍຸຕິທຳເປັນຫຼັກ. ນອກຈາກນັ້ນ, ກໍຕ້ອງຄອຍເບິ່ງແຍງ ເສນາມຸນຕິຕະຫຼອດໄຜຝ້າລາສະດອນໃຫ້ຮູ້ຈັກຄົນດີ ແລະ ຄົນຊົ່ວໃຜດີ ກໍສິ່ງເສີມໃຜຮ້າຍປາບປາມ, ພ້ອມກັນນັ້ນ ກໍຕ້ອງໄດ້ປະຕິບັດຕາມ ຮີດຄອງບູຮານ ທີ່ເຄີຍປະຕິບັດສືບກັນມາ, ການຕັດສິນຄະດີຄວາມ ຄວນຖືເອົາສຽງສ່ວນຫຼາຍເປັນໃຫຍ່, ບໍ່ເປັນຄົນຫຼຸເບົາເຊື້ອຄົນງ່າຍ, ບໍ່ ຂົມເຫັງໄຜຝ້າລາສະ ດອນ ແລະ ມີສະຕິໃຫ້ການເວົ້າ ແລະ ການກະທຳ.

ຫຼັກການຄົບຫາຄົນ: ໃຫ້ຄົບຫາແຕ່ຄົນດີມີສິນທຳເປັນຕົ້ນ ນັກປາດລາຊະບັນດິດ ອັນຈັກເປັນທີ່ເຝິງຝາອາ ໄສໃນຍາມຂັບຂັນ ແລະ ພະຍາຍາມຫຼີກເວັ້ນ ຄົນຂີ້ໂມໂຫ, ຄົນຂີ້ຄ້ານ, ຄົນຂີ້ຕົວະ , ຄົນຂີ້ເຫຼົ້າ, ນັກເລງ.

ຂ. ສ່ອງແສງຄວາມເຊື່ອ

ຄວາມເຊື່ອ ແມ່ນສິ່ງທີ່ຢືດໜຽວຈິດໃຈຂອງມະນຸດມາແຕ່ ບູຮານນະການ ໂດຍໄດ້ສືບທອດກັນມາເຊິ່ງມັນມີອິດທິພົນຕໍ່ແນວຄິດ ແລະ ການປະພຶດປະຕິບັດຂອງຄົນໃນສັງຄົມ. ຜ່ານໄລຍະປະຫວັດ ສາດ ອັນຍາວນານນັ້ນ ບາງຄວາມເຊື່ອກໍໄດ້ຖືກລະລຶມໄປ ແຕ່ກໍຍັງປາກົດ ຄວາມເຊື່ອໃໝ່ທີ່ເກີດຂຶ້ນຢ່າງບໍ່ມີວັນຢຸດ. ຄວາມເຊື່ອເປັນຄວາມຮູ້ ສຶກ ຢ່າງໜຶ່ງທີ່ເກີດຂຶ້ນຢູ່ພາຍໃນກະໂຕຂອງຄົນເຮົາຕໍ່ກັບບຸກຄົນ, ພຶດຕິກຳ, ສິ່ງ ໃດໜຶ່ງ ຫຼື ປາກົດການໃດປາກົດການໜຶ່ງ ຈົນເກີດມີຄວາມເຫັນດີເຫັນ ພ້ອມ ແລະ ໜັ້ນໃຈຕໍ່ບຸກຄົນ ຫຼື ສິ່ງເຫຼົ່ານັ້ນ ແລ້ວເກີດພຶດຕິກຳໃດ ໜຶ່ງອອກມາເພື່ອສະໜອງຕອບ (Sanmany, 2004: 5). ກະວີນິຍາຍ ໄດ້ ສ່ອງແສງໃຫ້ເຫັນຄວາມເຊື່ອຂອງປະຊາຊົນລາວໃນສະໄໝອານາຈັກລ້ານ ຊ້າງ ຊຶ່ງສະແດງອອກໃນກະວີນິຍາຍບັນດາຄວາມເຊື່ອທີ່ປາກົດໃນກະວີ ນິຍາຍມີເຄົ້າທີ່ມາຈາກ 3 ແຫຼ່ງຫຼັກຄື: ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຜີ, ຄວາມເຊື່ອຈາກ ສາສະໜາພາມ ແລະ ຄວາມເຊື່ອຈາກສາສະໜາພຸດ ດັ່ງນີ້:

ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຜີ: ຜີ ແມ່ນຄຳສັບນາມມະທຳຄຳໜຶ່ງທີ່ບັນພະ ຊົນຂອງພວກເຮົາສຶມມຸດຂຶ້ນມາ ເພື່ອເອີ້ນເຖິງສິ່ງທີ່ເລິກລັບ, ບໍ່ມີຕົວຕົນ ແລະ ຖືວ່າມີອິດທິພົນສະຫວີງ, ສາມາດດືນບັນດານໄດ້ທຸກສິ່ງທຸກຢ່າງ

ທັງອັນດີ ແລະ ອັນຮ້າຍ(Sanmany, 2004: 9). ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຜີຖື ເປັນຄວາມເຊື່ອດັ້ງເດີມຂອງປະຊາຊົນລາວ ຊຶ່ງເກີດມາຈາກ ມະຊາດແວດ ລ້ອມ, ຄວາມຜຸກພັນຢູ່ຮ່ວມກັນ. ຜີໃນທັດສະນະຂອງປະຊາຊົນລາວບໍ່ ແມ່ນເລື່ອງງົມງວາຍ, ແຕ່ເປັນສິ່ງທີ່ມີອຳນາດສຳຄັນຕໍ່ສະພາບຊີວິດ ແລະ ສັງຄົມ. ທັງບໍ່ຈຳເພາະວ່າເປັນຜີຂອງຄົນຕາຍເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຄວບຄຸມ ໄປເຖິງສິ່ງແວດລ້ອມອື່ນໆທີ່ຖືວ່າສັກສິດອີກດ້ວຍ (Malavong, 2016 :43). ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຜີທີ່ປາກົດອອກໃນກະວີນິຍາຍ ບໍ່ໂດດ ເດັ່ນຖ້າທຽບໃສ່ຄວາມເຊື່ອໃນພຸດທະສາສະໜາ ອັນເນື່ອງມາຈາກກະວີ ນິຍາຍ ມຸ່ງສອນຄະຕິໃນທາງພຸດທະສາສະໜາຫຼາຍກວ່າ. ແຕ່ເຖິງ ຢ່າງໃດກໍຕາມ, ກະວີນິຍາຍກໍໄດ້ສ່ອງແສງເຖິງວິຖີການດຳລົງຊີວິດ ແລະ ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຜີທີ່ປາກົດເດັ່ນໃນກະວີນິຍາຍແມ່ນຄວາມເຊື່ອເລື່ອງ ການຜອກຜີ; ການຜອກຜີ ແມ່ນຄວາມເຊື່ອຂອງຄົນລາວມາແຕ່ບູຮານ ນະການ ພາຍຫຼັງທີ່ເກີດລູກອອກມາແລ້ວຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ກໍຈະນຳເດັກນ້ອຍ ນັ້ນໃສ່ດັງແລ້ວອອກໄປຜອກຄື ໄປເອີ້ນໃຫ້ຜີມາເອົາຖ້ຳບໍ່ມາເອົາໃນ ເວລານັ້ນຕໍ່ໄປຖືວ່າແມ່ນລູກແລ້ວ ແລະ ບໍ່ໃຫ້ມາທັກທ້ວງອີກພາຍຫຼັງ. ການເຮັດດັ່ງກ່າວກໍເພາະມີຄວາມເຊື່ອວ່າເດັກນ້ອຍຈະເຕີບໃຫຍ່ໄວ ແລະ ຢຸດມີສຸກເພາະຜີເກົ້າແມ່ຫຼັງ ແລະຜີເປົ້າຜີໂພງຈະບໍ່ມາກວນ. ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງການຜອກຜີປາກົດອອກໃນເລື່ອງສັງສິນໄຊ ແລະ ກາລະເກດ ດັ່ງສະແດງອອກໃນບົດກ່ອນທີ່ວ່າ.

ທັງເລົ່າໂຊມເອົາເຈົ້າ	ຍ້າຍສູ່ຕຽງທອງ
ເອົາໄປຜາຍ	ຜອກພາຍໂພງເປົ້າ
ປຸນດາຫ້າງ	ຕົງດີທຸກທີ່
ຫອມແຈ່ມເຈົ້າ	ນາງນ້ອຍຢູ່ໄຟ (Rattanavong, 1967:19/1)
ເຂົາກໍໂຈມແຈ່ມເຈົ້າ	ສິງໂສດສຸຄັນທາ
ແຜຄຳປົກ	ຜອກພາຍໂພງເປົ້າ (Vilavong, 2009:75/1)

ພາຍຫຼັງທີ່ກາລະເກດ ແລະ ສິນໄຊເກີດມາແລ້ວ ເຖົ້າແກ່ຈະນຳ ເອົາທັງສອງໄປອາບ ຈາກນັ້ນຈຶ່ງນຳມາຜອກຜີເປົ້າຜີໂພງ ເພາະຄົນລາວ ບູຮານມີຄວາມເຊື່ອວ່າ ຜີເປົ້າຜີໂພງມັກຈະມາຊອກກິນເດັກນ້ອຍທີ່ ເກີດໃໝ່ ຈຶ່ງພາໃຫ້ເຈັບເປັນ ແລະ ຢູ່ບໍ່ສະບາຍ. ການຜອກຜີບໍ່ສະເພາະ ແຕ່ປາກົດອອກໃນກະວີນິຍາຍເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ໃນຊີວິດຈິງໃນບາງທ້ອງຖິ່ນ ປະຊາຊົນລາວ ຍັງມີການຜອກຜີຢູ່. ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ເຖິງວ່າກະວີ ນິຍາຍຈະປະດິດແຕ່ງຂຶ້ນໃນສະພາບແວດລ້ອມຄະຕິແຫ່ງພຸດທະສາສະ ໜາ ແຕ່ກໍຍັງສ່ອງແສງຄວາມເຊື່ອດັ້ງເດີມເຂົ້າໄປຢູ່ໃນບົດອີກດ້ວຍ.

ຈາກສາສະໜາພາມ: ສາສະໜາພາມ ສາສະໜາທີ່ເກົ່າແກ່ສາສະ ໜາໜຶ່ງຂອງໂລກເກີດຂຶ້ນທີ່ປະເທດອິນເດຍກ່ອນພສ ປະມານ 2000- 3000 ປີ ມີຄຳ ພີທີ່ສຳຄັນຄື ພະເວດ, ພະເຈົ້າໃນສາສະໜາຄືພະພິມ ຊຶ່ງ ແມ່ນສາສະໜາໜຶ່ງທີ່ເຂົ້າມາມີອິດທິພົນຕໍ່ຄວາມເຊື່ອຂອງຄົນລາວໃນ ສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງ ຈົນເຖິງປັດຈຸບັນ. ຄວາມເຊື່ອຈາກສາສະໜາ ພາມປາກົດອອກໃນກະວີນິຍາຍ ມີຄວາມໂດດເດັ່ນກວ່າຄວາມເຊື່ອ ເລື່ອງຜີ ເນື່ອງຈາກກະວີນິຍາຍແມ່ນຕິດພັນກັບລະບອບສັກດິນອັນ ເປັນເຊື້ອກະສັດ ແລະ ໃນພະລາຊະວັງໄດ້ມີໜ້າໂຫນປະຈຳ ເພື່ອເຮັດໜ້າ ທີ່ທຳນາຍທາຍທັກ ແລະ ເບິ່ງລຶກຍາມ ແລະດວງຊາຕາຂອງເຊື້ອກະສັດ ດ້ວຍເຫດນັ້ນໃນກະວີນິຍາຍຈຶ່ງປາກົດມີຄວາມເຊື່ອທີ່ໄດ້ຮັບອິດທິພົນ ມາຈາກສາສະໜາພາມເຊັ່ນ: ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຂວັນ, ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງໂຫ ລາສາດ, ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງເຫດ-ລາງ, ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຄວາມຝັນ. ໃນ ບັນດາຄວາມເຊື່ອເຫຼົ່ານັ້ນລ້ວນປາກົດອອກໃນກະວີນິຍາຍທຸກເລື່ອງທີ່ນຳ ມາສຶກສາ ແລະ ທີ່ປາກົດເດັ່ນທີ່ສຸດແມ່ນຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຂວັນ; ຂວັນສຳ ລັບນາມະທຳມີຢູ່ໃນຕົວຂອງທຸກຄົນເວລາຂວັນຢູ່ກໍຈະເຮັດໃຫ້ຢູ່ເຢັນ

ເປັນສຸກ ເມື່ອຂວັນໜີກໍມັກຈະເຮັດໃຫ້ປະສົບເຫດທີ່ບໍ່ເພິ່ງປາຖະໜາ. ດັ່ງນັ້ນ, ຂວັນທີ່ກ່ຽວກັບຄົນເຖິງຈະບໍ່ເປັນຮູບຮ່າງແຕ່ກຸ່ມຄົນໄທ-ລາວ ເຊື່ອວ່າມີຢູ່ໃນຕົວຄົນ ແລະ ຕ້ອງຮັກສາປະທັບປະ ຄອງໄວ້ (Sion, 2018:241).

ຜົນການສຶກສາພົບວ່າ ກະວີນິຍາຍທັງ 5 ເລື່ອງທີ່ນຳມາສຶກສາລ້ວນແຕ່ປາກົດມີຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຂວັນ ຊຶ່ງປາກົດໃນຫຼາຍໂອກາດ ເຊັ່ນ: ການສູ່ຂວັນແມ່ອອກກຳ, ການສູ່ຂວັນຂຶ້ນສະເຫວີຍລາດ, ການສູ່ຂວັນແຕ່ງດອງ, ການສູ່ຂວັນຕ້ອນຮັບ ແລະ ການສູ່ຂວັນເມື່ອພົບກັບເຫດຮ້າຍໃນຊີວິດເຊັ່ນ: ສູ່ຂວັນທ້າວກາລະເກດ ແລະ ເມຍທັງແປດ, ສູ່ຂວັນສາມນາງທີ່ພັດພາກຈາກເມືອງແລ້ວທ້າວຈັນທະຄາດພາກັບມາເມືອງ, ສູ່ຂວັນຕ້ອນຮັບທ້າວເພັດຊະລາດ ແລະ ເມຍກັບຄືນເມືອງ, ສູ່ຂວັນແຕ່ງດອງພະຍາກຸດສະລາດ ແລະ ສູ່ຂວັນສິນໄຊສະເຫວີຍລາດ ແລະ ສູ່ຂວັນທ້າວເກດສຸລິຍງານທີ່ລອດຈາກຄວາມຕາຍ.

ການສູ່ຂວັນທີ່ປາກົດອອກໃນກະວີນິຍາຍ ມີລັກສະນະຄ້າຍຄືກັບການສູ່ຂວັນ ທີ່ປະຊາຊົນລາວປະຕິບັດໃນຊີວິດປະຈຳວັນ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນຈຶ່ງເວົ້າວ່າ ກະວີນິຍາຍໄດ້ສ່ອງແສງວິຖີຄວາມເຊື່ອຂອງປະຊາຊົນລາວໃນສະໄໝອາ ນາຈັກລ້ານຊ້າງໃນບົດແຕ່ງຂອງຕົນ.

ຄວາມເຊື່ອຈາກສາສະໜາພຸດ: ສາສະໜາພຸດ ແມ່ນສາສະໜາໜຶ່ງທີ່ສຳຄັນຂອງໂລກ ເຊິ່ງມີເຄົ້າກຳເນີດມາຈາກປະເທດອິນເດຍ ແລະ ໄດ້ແຜ່ເຂົ້າມາລາວໃນຫຼາຍສະໄໝ, ແຕ່ຄັ້ງທີ່ສຳຄັນທີ່ສຸດແມ່ນລາຊະການຂອງເຈົ້າຝາງຸ່ມ. ພາຍຫຼັງທີ່ເຈົ້າຝາງຸ່ມທ້ອນໄຮມອານາຈັກລາວ ໃນປີ ຄສ 1357 ພະອົງກໍໄດ້ສົ່ງລາຊະທູດໄປຂໍສາສະໜາລັດທິລັງກາວົງຈາກປະເທດຂະເໝນ. ພາຍຫຼັງທີ່ປະຊາຊົນລາວໄດ້ຮັບສາສະໜາພຸດແລ້ວ ບັນດາຫຼັກທຳຄຳສອນຂອງສາສະໜາກໍໄດ້ເຊື່ອມຊຶມເຂົ້າທຸກຂົງເຂດໂດຍສະເພາະຄວາມ ເຊື່ອປະເພນີ ແລະ ຂະນົບທຳນຽມຈົນເຖິງບົດວັນນະຄະດີຕ່າງໆກໍໄດ້ກຳເນີດຂຶ້ນ. ຄວາມເຊື່ອຂອງສາສະໜາພຸດ ທີ່ປາກົດອອກໃນວັນນະຄະດີມີຫຼາກຫຼາຍຢ່າງ ເຊັ່ນ: ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງການກັບຊາດມາເກີດ, ເລື່ອງນາຣົກ, ເລື່ອງສະຫວັນ, ເລື່ອງເວນກຳເປັນຕົ້ນ; ການກັບຊາດມາເກີດ ໝາຍເຖິງຄວາມເຊື່ອວ່າ ຄົນເຮົາມີຊາດໜ້າ ແລະ ຄົນທີ່ຕາຍຈາກຊາດນີ້ໄປແລ້ວຈະໄດ້ມາເກີດໃນຊາດຕໍ່ໄປ ຊຶ່ງຄວາມເຊື່ອດັ່ງກ່າວ ແມ່ນຄະດີໃນທາງດ້ານພຸດທະສາສະໜາ ທີ່ວ່າມະນຸດເມື່ອໃດທີ່ຍັງບໍ່ທັນຕັດກິເລດໄດ້ຍ່ອມຈະບໍ່ສາມາດຫຼຸດຜົນຈາກວັດຕະສົງສານ ຍ່ອມຈະໄດ້ລົງມາເກີດເພື່ອຊົດໃຊ້ກຳຂອງຕົນ ທີ່ໄດ້ກະທຳໄວ້ແລ້ວໃນຊາດປາງກ່ອນ. ການກັບຊາດມາເກີດໃນກະວີນິຍາຍປາກົດອອກໃນວັນນະຄະດີທຸກເລື່ອງທີ່ນຳມາສຶກສາ ໂດຍສະເພາະ ໃນຕອນມ້ວນທ້າຍເລື່ອງຜູ້ແຕ່ງຈະມ້ວນທ້າຍວ່າ ຕົວລະຄອນນັ້ນຈະໄປເກີດເປັນໃຜໃນຊາດປັດຈຸ ບັນ. ຈາກຜົນການສຶກສາພົບວ່າ ຕົວລະຄອນເອກຊາຍໃນເລື່ອງກະວີນິຍາຍທຸກຕົວຈະໄດ້ກັບຊາດມາເກີດເປັນພະພຸດທະເຈົ້າໃນຊາດປັດຈຸບັນ, ສ່ວນມະເຫສີເອກຂອງຕົວວລະຄອນເອກ ຈະກັບຊາດມາເກີດເປັນນາງພິມພາ ຫຼື ຍະໂສທະລາ ແລະ ພໍ່ແມ່ຂອງຕົວລະຄອນເອກຊາຍ ຈະກັບຊາດມາເກີດເປັນພະເຈົ້າສຸດໂທທະນະ ແລະ ນາງສິລະມະຫາມາຍາ ອັນເປັນພໍ່ແມ່ຂອງເຈົ້າຊາຍສິດທັດຖະ ທີ່ໄດ້ຕັດສະຮູ້ເປັນພະພຸດທະເຈົ້າອົງປັດຈຸບັນ. ດັ່ງນັ້ນ, ຈຶ່ງເຫັນວ່າ ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຕາຍແລ້ວເກີດ ແມ່ນຄະດີຄວາມເຊື່ອໃນທາງພຸດທະສາສະໜາ ທີ່ຝັງເລິກລົງຈິດໃຈຂອງປະຊາຊົນລາວມາແຕ່ບູຮານຈົນເຖິງປັດຈຸບັນ ເປັນການປຸກສອນໃຫ້ຄົນເຮົາເຮັດແຕ່ຄຸນຄວາມດີ ເພື່ອວ່າຊີວິດຂອງຕົນຈະພົບແຕ່ຄວາມສຸກ ແລະ ມັນຍັງສາມາດສົ່ງຜົນໃຫ້ຕົນໄດ້ດີມີສຸກໃນຊາດໜ້າອີກດ້ວຍ.

ບັນດາຄວາມເຊື່ອ 3 ແຫຼ່ງດັ່ງກ່າວ ປາກົດອອກຜ່ານພຶດຕິກຳຂອງຕົວລະຄອນໃນເລື່ອງເຊັ່ນ: ເມື່ອເກີດມາແລ້ວເຖົ້າແກ່ທັງຫຼາຍໄດ້ນຳໄປຜອກຜີໄພງ, ຜີພາຍ ແລະ ຜີເປົ້າ, ເມື່ອພະລາຊາ ຫຼື ມະເຫສີຝັນປະຫຼາດ ຫຼື ເມື່ອເກີດລູກມາໃໝ່ ຈະໃຫ້ໝໍໂທນເປັນຜູ້ທຳນາຍວ່າຄວາມຝັນວ່າຈະຮ້າຍ ຫຼື ດີ ແລະ ລູກທີ່ເກີດມາຈະມີດວງຊາຕາແນວໃດ, ໃນພິທີສະເຫວີຍລາດ ແລະ ແຕ່ງດອງຈະມີພິທີສູ່ຂວັນອວຍພອນແກ່ຜູ້ສະເຫວີຍລາດ ແລະ ແຕ່ງດອງ ແລະ ໃນຕອນທ້າຍເລື່ອງຈະບອກວ່າຕົວລະຄອນແຕ່ລະຕົວແມ່ນໃຜໃນຊາດປັດຈຸບັນອັນເປັນຄວາມເຊື່ອເລື່ອງການກັບຊາດມາເກີດທີ່ປາກົດອອກໃນກະວີນິຍາຍ.

໔. ສ່ອງແສງຮີດຄອງປະເພນີ

ກະວີນິຍາຍແມ່ນວັນນະຄະດີທີ່ບັນທຶກຮີດຄອງປະເພນີຂອງລາວສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງ ທີ່ສະແດງອອກຜ່ານເຫດການ ແລະ ຕົວລະຄອນໃນເລື່ອງເຊັ່ນ: ປະເພນີການແຕ່ງດອງ, ປະເພນີການສູ່ຂວັນ, ປະເພນີການເກີດ, ປະເພນີການຕັ້ງຊື່, ປະເພນີການສົ່ງສະການ, ປະເພນີການບວດ, ປະເພນີການແຫ້, ປະເພນີການຕ້ອນຮັບແຂກ; ໃນນັ້ນປະເພນີການສົ່ງສະການ ຖືເປັນປະເພນີໜຶ່ງທີ່ສະແດງອອກຢ່າງໂດດເດັ່ນໂດຍສະເພາະການສົ່ງສະການຂອງພໍ່ມະຫາວົງ ໃນເລື່ອງນາງແຕງອ່ອນ ເມື່ອພະລາຊາທີ່ສະຫວັນນະຄົດຈະມີການຄົບງຸ້ນໃນການຄົບງຸ້ນຈະມີທັງການຕື່ມສຸລາ, ການກ້ຽວພາລາສີຂອງປ່າວ-ສາວ, ການຂັບລຳກ້ຽວກັນ, ການຫຼິ້ນກິລາປະເພດຕ່າງໆ, ການກະກຽມໂລງສົບທີ່ປະດັບປະດາດ້ວຍດອກດວງລົງລາຍຕ່າງໆ ພວກເຂົາຄົບງຸ້ນກັນຢູ່ໜຶ່ງເດືອນ ຈຶ່ງທຳພິທີຜົ້າສົບດ້ວຍການຈຸດໄຟມ້າຄືຈຸດບັ້ງ ໄຟໃຫ້ແລ່ນໄປຕຳໃສ່ເມມສົບ ແລ້ວເກີດເປັນໄຟລຸກໄໝ້ ເມື່ອຜົ້າແລ້ວກໍມີການເກັບດູກໄປໃສ່ໃນທາດເຈດີ ໂດຍການນິມົນພະສົງມາສູດ ແລະ ຮັບຂອງທານເພື່ອອຸທິດໄປຫາພະຍາຜູ້ລ່ວງລັບໄປ. ດັ່ງບົດກ່ອນວ່າ:

ພະກຳທັງເມືອງສ້າງ ຫໍປາງຫຼາຍຄຳ ຄືນແລ້ວ
ໄຟມອດມ້ຽນ ປະນົມແກ້ວເຖົ້າເຢັນ
ພະກຳເຕີນເຂົ້າໃຫ້ ເກັບດູກມາໂຮມ
ແປງເຈດີ ກໍ່ກວມເຕັງໄວ້ (Rattanaavong, 1967 :66)

ປະເພນີການສົ່ງສະການທີ່ປາກົດອອກໃນກະວີນິຍາຍເລື່ອງນາງແຕງອ່ອນ ໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນຢ່າງລະ ອຽດທຸກຂັ້ນຕອນຂອງການສົ່ງສະການນັບແຕ່ການສ້າງໂລງສົບ, ການສ້າງຫໍພະເມມ, ການຄົບງຸ້ນ, ການນຳສົບຂຶ້ນສູ່ຫໍພະເມມ, ການຈຸດດ້ວຍໄຟມ້າ, ການເກັບດູກເຂົ້າທາດ ແລະ ການເຮັດບຸນອຸທິດຫາ ລ້ວນແຕ່ແມ່ນຂັ້ນຕອນ ແລະພິທີປະຕິບັດທີ່ຄ້າຍຄືກັບການສົ່ງສະການໃນຊີວິດປະຈຳວັນ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ຈຶ່ງເວົ້າໄດ້ວ່າ ປະເພນີການສົ່ງ ສະການທີ່ສະແດງອອກໃນກະວີນິຍາຍແມ່ນເຫດການຕົວຈິງທີ່ເຄີຍປະຕິບັດໃນສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງ ແລະ ໄດ້ຮັບການສືບທອດມາຈົນເຖິງປັດຈຸບັນນີ້.

4. ວິພາກຜົນ

ໃນດ້ານຄຸນຄ່າຕໍ່ສັງຄົມເຫັນວ່າ ກະວີນິຍາຍໄດ້ມີບົດບາດຄຸນຄ່າຕໍ່ສິລະປະຂະແໜງອື່ນ ແລະ ວັດທະນະທຳສັງຄົມລາວ ແຕ່ອະດີດຈົນເຖິງປັດຈຸບັນ ເພາະເຫັນວ່າຄວາມເຊື່ອ ແລະ ປະເພນີຫຼາຍຢ່າງທີ່ປາກົດອອກໃນກະວີນິຍາຍສອດຄ່ອງກັບປະເພນີຄວາມເຊື່ອທີ່ປະຊາຊົນລາວໃນປັດຈຸບັນປະຕິບັດຢ່າງ ເຖິງວ່າຈະມີບາງຢ່າງປ່ຽນແປງໄປແຕ່ເລັກໜ້ອຍ ຊຶ່ງເຫັນວ່າສອດຄ່ອງກັບຜົນການຄົ້ນຄວ້າຂອງ Malavong (2021) ແລະ Paphaphan(2004) ທີ່ໄດ້ສຶກສາວັນນະຄະດີສະໄໝອານາຈັກລ້ານຊ້າງ ຜົນປາກົດວ່າ ສອດຄ່ອງກັບ ການສຶກສາໃນຄັ້ງນີ້

ເປັນຕົ້ນ ຄຸນຄ່າທາງດ້ານພຸດທະທຳ, ຄຸນຄ່າດ້ານອິດທິພົນດັ່ງເດີມ, ຄຸນຄ່າທາງດ້ານການແຕ່ງສັນທະກະວີ ແລະ ຄຸນ ຄ່າທາງດ້ານພາສາສາດ , ຄຸນຄ່າທາງພາສາ, ຄຸນຄ່າທາງດ້ານສັງຄົມ-ວັດທະນະທຳ ຊຶ່ງສະແດງອອກຜ່ານຄວາມເຊື່ອ ແລະ ປະເພນີຕ່າງໆເປັນ ຕົ້ນ: ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຜີ, ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຂວັນ, ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງເວນກຳ, ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງໂຫລາສາດ, ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຄວາມຝັນ, ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງເວນກຳ, ປະເພນີການຄົບງັນ, ປະເພນີການສູ່ຂວັນ, ປະເພນີການບວດ, ການສະ ເຫວີຍຊາດ, ຫຼັກທຳໃນພະພຸດທະສາສະໜາ ຊຶ່ງໄດ້ຜົນສະທູບທີ່ສອດຄ່ອງກັນ ຄື ບັນດາຄຸນ ຄ່າດ້ານປະນີ, ຄວາມເຊື່ອ ແລະ ວັດທະນະທຳ-ສັງຄົມ ທີ່ສະແດງອອກໃນບົດວັນນະຄະດີເຫຼົ່ານັ້ນແມ່ນລ້ວນແຕ່ໄດ້ຮັບອິດທິພົນມາຈາກ 3 ຄວາມເຊື່ອຫຼັກຄື: ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຜີ ທີ່ເປັນຄວາມເຊື່ອດັ່ງເດີມຂອງຜູ້ຄົນໃນເຂດນີ້, ຄວາມເຊື່ອຈາກສາສະໜາພາມ ແລະ ຄວາມເຊື່ອສາສະໜາພຸດທີ່ໄດ້ເຂົ້າມາມີບົດບາດແທນຄວາມເຊື່ອແບບດັ່ງເດີມຈົນປະ ສົມປະສານເຂົ້າກັນ ແລະ ກາຍມາເປັນວັດທະນະທຳຂອງປະຊາຊົນໃນເຂດລ້ອມແມ່ນ້ຳຂອງແຫ່ງນີ້.

5. ສະຫຼຸບ

ການສຶກສາຄັ້ງນີ້ແມ່ນການວິເຄາະຄຸນຄ່າຂອງກະວີນິຍາຍສະໄໝລ້ານຊ້າງທີ່ມີຕໍ່ສັງຄົມລາວໃນອະດີດຈົນເຖິງປັດຈຸບັນ, ຜົນການສຶກສາພົບວ່າ ກະວີນິຍາຍ ສະໄໝລ້ານຊ້າງ ມີຄຸນຄ່າຕໍ່ສັງຄົມລາວ 5 ດ້ານຄື:

ຄຸນຄ່າຕໍ່ພຸດທະສາສະໜາ ພົບວ່າ ກະວີນິຍາຍເປັນທ່າແຮງໃນການຈິດກ່າຍຖ່າຍທອດຫຼັກທຳຄຳສອນໃນທາງພະພຸດທະສາສະໜາ ແລະ ເຜີຍແຜ່ອອກດ້ວຍຮູບການວັນນະຄະດີເປັນຕົ້ນແມ່ນອຸດົມຄະຕິຂອງພະໂພທິ ສັດທີ່ຖືເປັນຕົວລະຄອນເອກໃນເລື່ອງເຊັ່ນ: ສັງສິນໄຊ, ກາລະເກດ, ເກດສຸລິຍິງຍານ, ຈັນທະຄາດ ແລະ ເພັດຊະລາດ ທັງໝົດຕົວລະຄອນເຫຼົ່ານີ້ ລ້ວນແຕ່ຖືກສວມບົດບາດເປັນພະໂພທິສັດ ຖືເປັນຕົວແທນຂອງພະພຸດທະສາສະໜາໃນການເຜີຍແຜ່ຫຼັກທຳຄຳສອນເປັນຕົ້ນ: ສິນຫ້າ, ສິນແປດ, ສິນສິບ, ທິດສະພິດລາຊະທຳ, ເລື່ອງນາຣົກ, ສະຫວັນ, ເວນກຳ, ການກັບຊາດມາເກີດ.

ຄຸນຄ່າຕໍ່ຈິດຕະກຳ ພົບວ່າ ວັນນະຄະດີເລື່ອງຕ່າງໆຍັງມີບົດບາດ, ຄຸນຄ່າ ແລະ ເປັນແຮງບັນ ດານໃຈໃຫ້ແກ່ນັກແຕ້ມລາວແຕ່ອະດີດຈົນເຖິງປັດຈຸບັນ ຊຶ່ງສ່ວນຫຼາຍນັກແຕ້ມມັກຈະຖືເອົາເຫດການ ແລະ ເລື່ອງລາວຂອງວັນນະຄະດີເລື່ອງຕ່າງໆມາແຕ້ມຮູບໃສ່ຕາມຝາຜະໜັງສິມ, ເສົາສິມ, ຫີບຄຳຟີ, ຕູ້ຄຳຟີ ແລະ ສິ່ງປຸກສ້າງທາງສາສະໜາ ແລະ ວັດທະນະທຳລາວ. ກະວີນິຍາຍໄດ້ເປັນແຫຼ່ງຂໍ້ມູນໜຶ່ງໃຫ້ແກ່ສິລະປະສາຂາອື່ນໆ ທີ່ນຳໄປຜັນຂະຫຍາຍດ້ວຍຮູບແບບຕ່າງໆ ເປັນ ຕົ້ນແມ່ນການນຳເລື່ອງລາວໄປ ແຕ້ມໃສ່ຕາມຝາຜະໜັງສິມ ແລະ ສາຂາໂຮງທຳພາຍໃນວັດ.

ຄຸນຄ່າຕໍ່ປະຕິມາກຳ ພົບວ່າ ກະວີນິຍາຍ ແມ່ນແຫຼ່ງວັດຖຸດິບໜຶ່ງທີ່ນິຍົມນຳໄປແກະສະລັກ ແລະ ປັ້ນຮູບລອຍຕ່າງ ຊຶ່ງສ່ວນຫຼາຍແມ່ນຖືກແກະສະລັກ ຫຼື ປັ້ນຢູ່ຕາມສີໜ້າຂອງສິ່ງປຸກສ້າງພາຍໃນວັດ ແລະ ຢູ່ຕາມເດີນວັດ ຫຼື ສະຖານທີ່ຕ່າງໆທີ່ມີເລື່ອງເລົ່າກ່ຽວກັບວັນນະຄະດີເລື່ອງໃດໜຶ່ງ.

ຄຸນຄ່າຕໍ່ພິທີກຳ ພົບວ່າ ປະຊາຊົນລາວໃນອະດີດນິຍົມນຳໃຊ້ໜັງສືຜູກໃບລານທີ່ເປັນກະວີນິຍາຍເລື່ອງຕ່າງໆມາໃຊ້ອ່ານເພື່ອຄົບງັນໃນງານບຸນ ແລະ ພິທີກຳຄົບງັນເຮືອນກຳ ແລະ ເຮືອນດິ. ໂດຍສະເພາະໃນແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ເມື່ອມີງານກຳ ແລະ ງານເຮືອນດິຜູ້ເຖົ້າຜູ້ແກ່ພາຍໃນບ້ານຈະນຳໜັງສືໃບລານທີ່ເປັນວັນນະຄະດີປະເພດນີ້ ທານ ຫຼື

ກະວີນິຍາຍອອກມາອ່ານສູ່ກັນຝັງ ຊຶ່ງເລື່ອງທີ່ນິຍົມນຳມາອ່ານມີທັງສັງສິນໄຊ, ຈັນທະຄາດ, ນາງແຕງອ່ອນ ແລະ ຈຳປາສີຕົ້ນ. ດ້ວຍເຫດນັ້ນ, ໃນບາງທ້ອງຖິ່ນຈຶ່ງນິ ຍົມນຳໜັງສືຜູກໃບລານອັນເປັນວັນນະຄະດີປະເພດກະວີນິ ຍາຍເກັບຮັກສາໄວ້ຢູ່ພາຍໃນເຮືອນ ແລະ ມີການເຝິກຝົນອ່ານເລື້ອຍໆເພື່ອໃຫ້ລຽນໄຫຼດີໃນເວລາອ່ານຕົວຈິງ.

ຄຸນຄ່າດ້ານເນື້ອໃນສອງແສງ ພົບວ່າ ກະວີນິຍາຍມີເນື້ອໃນສອງແສງເຖິງຫຼາຍປະເພດເຊັ່ນ: ສອງແສງຄວາມຂັດແຍ່ງລະຫວ່າງຕົວລະຄອນສິນທຳ ແລະ ອະທຳໂດຍຕົວແທນຂອງຝ່າຍສິນ ທຳມັກຈະເປັນພະພຸດທະເຈົ້າ ທີ່ສະເຫວີຍຊາດເປັນພະໂພທິສັດໃນຖານະເຊື່ອກະສັດ. ສ່ວນຕົວແທນຂອງຝ່າຍອະທຳມັກຈະເປັນພະເທວະທັດ ທີ່ສະເຫວີຍຊາດມາເປັນຍັກ ແລະ ມະ ນຸດທີ່ຄອຍສ້າງຄວາມເດືອດຮ້ອນແກ່ຕົວລະຄອນຝ່າຍສິນທຳ, ສອງແສງປັດຊະຍາບູຮານລາວເຊັ່ນ: ຫຼັກສິນທຳ, ຫຼັກຄຸນນະທຳ, ຫຼັກການປົກຄອງ, ຫຼັກການຄົບຫາຄົນ, ສອງແສງຄວາມເຊື່ອທີ່ໄດ້ຮັບອິດທິພົນມາຈາກ 3 ແຫຼ່ງຫຼັກຄື: ຄວາມເຊື່ອເລື່ອງຜີ, ຄວາມເຊື່ອຈາກສາສະໜາພາມ ແລະ ຄວາມເຊື່ອຈາກສາສະ ໜາພຸດ, ສອງແສງອິດທິພົນປະເພນີ ເຊັ່ນ: ປະເພນີການແຕ່ງດອງ, ປະເພນີການສູ່ຂວັນ, ປະເພນີການເກີດ, ປະເພນີການຕັ້ງຊື່, ປະເພນີການສົ່ງ ສະການ, ປະເພນີການບວດ, ປະເພນີການແຫ່, ປະເພນີການຕ້ອນຮັບແຂກ.

4 ຂໍ້ຂັດແຍ່ງ

ຂ້າພະເຈົ້າໃນນາມຜູ້ຄົນຄວາວິທະຍາສາດຂໍປະຕິບັດຕົນວ່າຂໍ້ມູນທັງໝົດທີ່ມີໃນບົດຄວາມນີ້ແມ່ນບໍ່ມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງທາງຜົນປະໂຫຍດກັບພາກສ່ວນໃດ ແລະ ບໍ່ໄດ້ເອື້ອປະໂຫຍດໃຫ້ກັບພາກສ່ວນໃດພາກສ່ວນໜຶ່ງ, ກໍລະນີມີການລະເມີດໃນຮູບການໃດໜຶ່ງຂ້າພະເຈົ້າມີຄວາມຍິນດີທີ່ຈະຮັບຜິດຊອບແຕ່ພຽງຜູ້ດຽວ.

5 ເອກະສານອ້າງອີງ

- Bounyavong, O. (2022). *Passed away 10 years ago IV*. Vientiane Capital : Phaxay Graphic.
- Buaisengphaseth, B. (1991). *History, Art and Lao Architecture 1*, Vientiane Capital
- Department of Literature. (1967a). *Karaket 1.2*. Vientiane Capital
- Department of Literature. (1967b). *Nang Taeng-on 1 -2*. National University
- Sion. S. (2018). *Bodhisattvas in Isan Local Jatakas: Representation and Cultural Construction*. A Doctoral Dissertation: Mahasarakham University.
- Khao Bailan Magazine. (1996). *Pheservation of Lao Manuscripts Programme Ministry of Information-Culture*. Vientiane Capital : Vannasin Magazine.
- Paphaphan. B. (2005). *Lao Literary Heritage: Proceedings of the International Conference in Vientiane Lao, Thai, and English 2004*, Vientiane Capital: Manthathoulart.

- Malavong, Ph. (2023). *Unique Characteristics OF Lanxang Literatur*, PalindaPrinting.
- Pheuaphom, S. (2024). Poetry style of Othong Khaminsou in Online media. *Souphanouvong University Journal Multidisciplinary Research and Development*, 10 (2), 145–153. Retrieved from <https://www.su-journal.com/index.php/su/article/view/453>
- Rattavong, H. (1990). *Chanthakhat*, Vientiane Capital
- Rattavong, H. (1992). *Champasiton*, Vientiane Publish.
- Sanmany, Kh. (2004). *Lao Folklore*, National University. Vientiane Capital
- Sibounheuang, B. (2015). *Secondary School LiteratureTextbook year 6*, Ministry of Education and Sports: Educational Printing Enterprise.
- Thongmexay, kh. & Phameuang, Kh. (2002). *Literary Theory*. National University
- Vilavong, S. (2009). *Sangsinhxay 1*, Phaxay Graphic.
- Vilavong, S. (2011). *Sangsinhxay 2*, Phaxay Graphic.
- Vilavong.S. (1996). *Benefits of Literature*. Vientiane: Phainam Printing.
- Vongdala, B. et al. (2009). *Lao Literature*, Vietnam Education Printing.
- Yang, K. (2025). Language Used in the Royal Teachings of King Fangum . *Souphanouvong University Journal Multidisciplinary Research and Development*, 11 (1), 205–210. <https://doi.org/10.69692/SUJMRD1101205>